

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn, lag om ändring av straffregisterlagen och lag om ändring av lagen om lagring av straffregisteruppgifter och om utlämnande av sådana uppgifter mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en lag om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn. Den föreslagna lagen ska för sin del genomföra förpliktelseerna enligt direktivet om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi.

Enligt den föreslagna lagen ska brottslig bakgrund hos frivilliga som arbetar med barn kunna kontrolleras med hjälp av uppgifter från straffregistret och bötesregistret. I det utdrag som utfärdas antecknas uppgifter om de brott som anges i lag, såsom om fällande domar för sexualbrott. Enligt förslaget är det Rättsregistercentralen som utfärdar utdraget på begäran av organisatören av frivilligverksamheten.

Det ska vara frivilligt att begära utdrag. Ett villkor för att begära ett straffregisterutdrag är enligt förslaget för det första att det är fråga om ett uppdrag som regelbundet och i väsentlig grad består i undervisning, handledning, vård och omsorg av eller annan samvaro med minderåriga. För det andra bör uppdraget vara av en sådan art att det innebär

personlig kontakt med minderåriga. För det tredje förutsätts det att uppdraget sköts ensam eller i sådana förhållanden, där den minderåriges personliga integritet trots andra åtgärder rimligen inte kan tryggas. Alla villkor ska uppfyllas för att det ska vara fråga om ett sådant uppdrag som avses i lagen, för vilket brottslig bakgrund hos den frivillige som anlitas för uppdraget ska kunna kontrolleras.

Målet för lagstiftningen är att skapa ett förfarande som främjar de minderårigas trygghet, men som ändå inte försämrar möjligheterna att ordna frivilligverksamhet. Lagstiftningen syftar till att påverka organisationskulturen så att behovet att ty sig till ett förfarande för kontroll av brottslig bakgrund i verkligheten blir så litet som möjligt.

I propositionen ingår förslag till sådana ändringar i straffregisterlagen och den så kallade EU-straffregisterlagen som behövs för att revideringen ska kunna genomföras.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2014 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna föreslås träda i kraft under första hälften av 2014.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING	4
2 NULÅGET	5
2.1 Lagstiftning och praxis	5
2.2 Den internationella utvecklingen och lagstiftningen utomlands och i EU	9
<i>Sverige</i>	10
<i>Danmark</i>	10
<i>Nederländerna</i>	10
<i>Belgien</i>	11
<i>Österrike</i>	11
2.3 Bedömning av nulåget	11
3 PROPOSITIONENS MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	12
3.1 Målsättning	12
3.2 Vald reglering	13
3.3 De viktigaste förslagen	13
<i>Allmänna åtgärder för skyddet av barn</i>	14
<i>Organisatören av frivilliguppdrag begär utdrag</i>	14
<i>Frivilligt att begära utdrag</i>	14
<i>Den frivilliges rättigheter</i>	15
<i>Utfärdande av, informationsinnehållet i och användningen av ett utdrag</i>	15
<i>Effektivare informationsutbyte mellan EU-länderna</i>	16
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	16
4.1 Ekonomiska konsekvenser	16
4.2 Samhälleliga konsekvenser	18
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	19
DETALJMOTIVERING	21
1 INNEHÅLLET I ARTIKEL 10 I DIREKTIVET OCH DESS FÖRHÅLLANDE TILL DEN LAGSTIFTNINGEN I FINLAND	21
Artikel 10.1	21
Artikel 10.2	21
Artikel 10.3	23
2 LAGFÖRSLAG	24
2.1 Lag om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn	24
2.2 Lag om ändring av straffregisterlagen	33
2.3 Lag om ändring av lagen om lagring av straffregisteruppgifter och om utlämnande av sådana uppgifter mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen	35
3 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSÖRDNING	37
4 IKRAFTTRÄDANDE	38
LAGFÖRSLAG	39
1. Lag om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn	39
2. Lag om ändring av straffregisterlagen	41

3. Lag om ändring av lagen om lagring av straffregisteruppgifter och om utlämnande av sådana uppgifter mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen	43
BILAGA	46
PARALLELLTEXT	46
2. Lag om ändring av straffregisterlagen.....	46
3. Lag om ändring av lagen om lagring av straffregisteruppgifter och om utlämnande av sådana uppgifter mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen	49

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Principerna för främjandet av ökad välfärd och ökad trygghet för barn ingår i de internationella fördragen om mänskliga rättigheter och i Finlands grundlag (731/1999). Ansvar för barnens välfärd och en trygg uppväxtmiljö ligger förutom hos föräldrarna även hos det allmänna. I dag fästs det också i lagstiftningen på olika områden allt mera uppmärksamhet vid att barnens rättigheter ska fullföljas och deras uppväxt och utveckling tryggas. Bestämmelser av det här slaget finns det förutom i barnskyddslagen (417/2007) till exempel i social- och skollagstiftningen. Utöver dessa vill man skydda barnens personliga integritet genom bestämmelser som förpliktar till kontroll av straffregisteruppgifter om personer som arbetar i personlig kontakt med barn. Förfarandet som föreskrivs i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002), som trädde i kraft vid ingången av 2003, syftar till att trygga barnens personliga integritet och att med detta minska risken för att barn ska utsättas för övergrepp eller våld eller lockas till att prova droger.

Lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn tillämpas i vissa fall på frivilliga. I Finland finns det dock inte någon täckande reglering om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som arbetar med barn. Man har i olika sammanhang övervägt att utvidga förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund till att omfatta frivilligverksamheten, liksom i samband med beredningen av lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (RP 3/2002 rd). När riksdagen godkände lagen förutsatte den att regeringen ska utreda vilka lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder som kan komma i fråga för att också i frivilligarbete förebygga övergrepp mot barn (ApUB 1/2002 rd). Frågan har varit på tal också i samband med beredningen för att sätta i kraft Europarådets konvention om sexualbrott mot barn (Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 34/2010).

Inom Europeiska unionen har man under de senaste åren fäst allt större uppmärksamhet vid barnens rättigheter och behovet att skydda barn mot alla slag av övergrepp. Den 13 december 2011 antog Europeiska unionen Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi samt om ersättande av rådets rambeslut 2004/68/RIF (2011/93/EU, nedan direktivet). Direktivet utgår från rådets rambeslut från 2004 om bekämpande av sexuellt utnyttjande av barn och barnpornografi (2004/68/RIF, nedan rambeslutet) vilket ersätts av direktivet.

Direktivet syftar till att skydda barnens rättigheter och att sätta deras intresse i verket. Det har ansetts att allvarliga brott mot barn, såsom sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi, kräver att man tar sig an dem på ett övergripande sätt som omfattar väckande av åtal mot brottsförövare, skydd av barnoffer och förebyggande av brott. Direktivet lutar sig mot Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och bestämmelserna om grundläggande rättigheter och i synnerhet om barnens rättigheter i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

Den finska lagstiftningen står i samklang med rambeslutet som direktivet utgår ifrån och följaktligen rätt långt också med direktivet som ersätter rambeslutet. I artikel 10 i direktivet finns det bestämmelser om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Där förutsätts det att brottslig bakgrund ska kunna kontrolleras oavsett om det är fråga om någon som arbetar med barn som frivillig eller som anställd. Finsk lagstiftning tillåter närmast kontroll av brottslig bakgrund hos personer i anställningsförhållande.

Denna proposition innehåller ett förslag om nationellt genomförande av direktivet beträffande kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn till den del den finska lagstiftningen ännu inte motsvarar kraven i artikel 10 i direktivet. I övriga avse-

enden ska behovet av ändringar i lagstiftningen som direktivet förutsätter bedömas i ett annat sammanhang.

Med frivilligverksamhet eller frivilligarbete avses verksamhet som man deltar i av fri vilja, efter eget val och egen motivation utan lön eller strävan efter ekonomisk vinning. Frivilligarbete är ett uttryck för solidaritet och ett sätt för enskilda personer och organisationer att hantera mänskliga, sociala och miljörelaterade behov och frågor. Frivilligarbete utförs ofta för att stödja en organisation som inte strävar efter vinst eller ett initiativ som utgår från en gemenskap. Med frivilligverksamhet eller frivilligarbete avses alltså verksamhet som man deltar i av fri vilja utan att stå i anställnings- eller tjänsteförhållande till den som ordnar verksamheten. Begreppet frivilligarbete innefattar också att det görs utan vederlag, även om en nominell ersättning inte fråntar verksamheten dess element av frivillighet.

Frivilligverksamheten omfattar ett brett spektrum. Sådan verksamhet förekommer inom många sektorer (inom sporten, social- och hälsovården, i miljöfrågor, humanitärt bistånd, utvecklingssamarbetspolitiken). Frivilligverksamhet med barn förekommer rikligt bland annat i idrottsföreningar, i scoutverksamheten och i barnskyddsorganisationer. Frivilliga deltar i kommunernas barnskyddsarbete exempelvis som stödpersoner, stödfamiljer och semesterfamiljer och som klubbledare i kyrkornas och de religiösa samfundens barn- och ungdomsarbete. Frivilliga arbetar också som ledare för klubbar, som stödpersoner och i lägerverksamhet som olika föreningar och organisationer håller och organiserar. Därutöver förmedlar till exempel Mannerheims barnskyddsförbund rf barnvakter som inte i egentlig mening är frivilliga, eftersom de står i anställningsförhållande direkt till enskilda familjer.

Organisatorerna av frivilligverksamhet kan också vara organiserade på många olika sätt. Oftast handlar det om ideella föreningar som är inskrivna i föreningsregistret. Det gäller olika föreningar för rekreation, idrott, hobbyverksamhet och kultur, sociala föreningar och välgörenhetsföreningar, olika politiska partier och fackliga intresseorganisationer. Föreningarnas frivilligverksamhet kan också

vara organiserad i självständiga lokala organisationer eller distriktsorganisationer som är underställda en centralorganisation. Dessa underorganisationer är självständiga juridiska personer, så även om centralorganisationen ofta styr verksamheten ligger beslutanderätten i skötseln av ärenden i sista hand hos dessa organ på lägre nivå. Också stiftelser kan ordna frivilligverksamhet. Likaledes kan frivilligverksamhet ordnas i vilken företagsform som helst och utövas av offentliga samfund, såsom staten, kommunerna, samkommunerna och församlingarna.

2 Nuläget

2.1 Lagstiftning och praxis

Enligt *Finlands grundlag* har alla rätt till liv och till personlig frihet, integritet och trygghet. Barn ska bemötas som jämlika individer och de ska ha rätt till medinflytande enligt sin utvecklingsnivå i frågor som gäller dem själva. Det allmännas omsorgsplikt enligt 19 § i grundlagen förutsätter att möjligheterna för familjen och andra som ansvarar för barnens omsorg att trygga barnens välmående och individuella uppväxt ska stödjas. Främjandet av välfärd omfattar också skydd mot våld, underkastelse och utnyttjande (RP 309/1993 rd).

I 10 § i grundlagen föreskrivs om skydd för privatlivet och för personuppgifter. De allmänna bestämmelserna om hantering av personuppgifter ingår i *personuppgiftslagen* (523/199). Enligt personuppgiftslagen är uppgifter om brottsliga gärningar eller straff känsliga. Känsliga personuppgifter får hantteras endast med samtycke av den berörda eller i de fall som särskilt föreskrivs i lag.

Speciellt i lagar som gäller utbildning samt hälso- och socialvård finns det bestämmelser som syftar till att främja barnens trygghet. I dessa bestämmelser ställs det tillsyns- eller omsorgsforpliktelse för det allmänna, eller för andra som har ansvar för utbildning eller omvårdnad av barn, som syftar till att säkerställa en trygg uppväxtmiljö. Dessa förpliktelser ger dock inte direkt någon rätt att kontrollera känsliga uppgifter som omfattas av integritetsskyddet, såsom straffregisteruppgifter, om dem som arbetar med barn.

Lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn syftar till att skydda minderårigas personliga integritet och främja deras personliga säkerhet. Strävan är att med hjälp av kontrollförfarandet i lagen förhindra att personer som har dömts för sexualbrott och vissa andra brott arbetar med barn. Lagen syftar alltså till att minska risken för att barn ska utsättas för övergrepp eller drogrelaterade kontakter.

Förfarandet gäller verksamhet som ger tillfälle till långvarig och personlig kontakt mellan barn och vuxna som gör det möjligt att bygga upp en förtrolig relation till en minderårig och på så sätt tillfälle till övergrepp eller annat agerande som är skadligt för barnets utveckling.

Lagen gäller arbete i anställnings- eller tjänsteförhållande som varaktigt och i väsentlig grad består i fostran, undervisning, vård eller annan omsorg eller samvaro i personlig kontakt med en minderårig utan vårdnadshavarens närvaro. Lagen tillämpas således då arbetets art möjliggör nära kontakt med barn utan att någon vårdnadshavare är närvarande. För att lagen ska kunna tillämpas krävs det att båda villkoren ”varaktigt och i väsentlig grad” uppfylls. Med hänsyn till kravet på väsentlighet omfattar lagens tillämpningsområde inte uppgifter där anställda har sporadisk kontakt med barn och det kan antas att det inte uppstår någon personlig eller förtrolig relation mellan barn och anställd som kunde leda till övergrepp eller till att barn lockas till att prova droger. I lagens förarbeten nämns läkarmottagningar som exempel på verksamhet där kontakten inte är väsentlig och där ofta också en vårdnadshavare är närvarande.

Enligt restriktionen i tillämpningsområdet i 2 § 3 mom. i lagen tillämpas den inte på uppgifter som sammanlagt varar i högst tre månader under en ettårsperiod. En arbetsgivare är således inte skyldig att begära uppvisande av utdrag ur straffregistret vid kortvariga vikariearrangemang, om de inte inom loppet av ett år sammanlagt överskrider tre månader.

Lagen tillämpas förutom på anställnings- och tjänsteförhållanden även på civiltjänstgörarnas arbetstjänst, på personer som deltar i arbetsprövning som ordnas av Arbetskraftsmyndigheterna (däribland arbetspraktik och

arbetslivsträning) samt på familjevård, på privata serviceproducenter inom social- och hälsovården och på upphandling av morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning.

Brottslig bakgrund kontrolleras genom att uppvisande av straffregisterutdrag begärs av den som ska börja sköta uppgifter som avses i lagen. Enligt 3 § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn ska arbetsgivaren kräva att en person visar upp ett straffregisterutdrag när personen första gången anställs i eller utnämns till ett anställnings- eller tjänsteförhållande eller första gången tilldelas uppgifter som lagens tillämpningsområde omfattar. Förfarandet gäller därmed endast den som har valts till uppgiften. Även om lämpligheten för en uppgift hos en sökande enligt gällande lag i enskilda fall faller under arbetsgivarens eller myndighetens bedömning, betonas i förarbetet till lagen om kontroll av brottslig bakgrund ett noggrant övervägande vid anställning av personer som har gjort sig skyldiga till sexualbrott och att lagen har en förebyggande effekt och styr personer med brottslig bakgrund att söka sig till arbeten där de inte arbetar med barn.

Så som ovan har konstaterats ligger ansvaret för kontrollen av brottslig bakgrund i regel hos arbetsgivaren. Civiltjänstcentralen kontrollerar emellertid på samma sätt som arbetsgivare brottslig bakgrund hos civiltjänstgörare före förordnande till tjänstgöring. Arbetskraftsmyndigheten kontrollerar brottslig bakgrund hos praktikanter, personer i arbetslivsträning och personer som deltar i arbetsprövning för vilka myndigheten ingår avtal. På motsvarande sätt ska den som vill bli familjevårdare lämna kommunen eller samkommunen ett utdrag innan ett uppdragsavtal om familjevård för minderåriga ingås. Förfarandet gäller också personer som hör till personalen för en privat serviceproducent inom social- och hälsovården som tillhandahåller tjänster för minderåriga men inte står i anställningsförhållande utan till exempel är privata yrkesutövare eller frivilliga. Då ska Tillsyns- och tillståndsverket för social- och hälsovården eller regionförvaltningsverket innan verksamhetstillstånd beviljas eller kommunen omgående efter att ha mottagit

verksamhetsanmälan kräva att sådana personer uppvisar straffregisterutdrag. Däremot ska arbetsgivaren själv kontrollera brottslig bakgrund hos personer som står i anställningsförhållande till en tjänsteproducent.

Dessutom ska enligt 5 a §, som fogades till lagen 2003, en kommun eller samkommun som upphandlar morgon- och eftermiddagsverksamhet av en offentlig eller privat serviceproducent kräva att den som sköter uppgiften visar upp ett straffregisterutdrag, såvida inte personen i fråga sköter dessa uppgifter i tjänste- eller anställningsförhållande till serviceproducenten. Detta innebär att uppgiften sköts i egenskap av självständig yrkesutövare eller som frivilligarbete. Följaktligen omfattas redan en del av dem som arbetar med barn på frivillig basis av förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund.

Ett utdrag ur straffregistret som utfärdas för arbete med barn är giltigt i sex månader. Så länge utdraget är giltigt får det uppvisas för flera olika arbetsgivare. På uppdrag av arbets- och näringsministeriet utreddes det 2004 hur bra lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn fungerar (Arbetspolitisk forskning nr 258, Hannu Niskanen och Ahti Laitinen, Tutkimus rikostaustan selvittämisestä soveltamisesta [Undersökning om tillämpningen av lagen om kontroll av brottslig bakgrund]). Vidare ska arbets- och näringsministeriets uppföljande undersökning som kartlägger hur lagstiftningen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn fungerar och vilka utvecklingsbehov det finns bli klar hösten 2013.

På grund av skyddet för personuppgifter får i personuppgifterna om personer som har uppvisat straffregisterutdrag endast antecknas att utdraget har visats upp samt identifikationsuppgifterna. Utdraget får inte kopieras och arbetsgivaren är skyldig att utan dröjsmål återlämna utdraget till den person som har visat upp det. Uppgifter i utdraget får inte röjas för andra än de som nödvändigtvis behöver dem för att besluta om en person ska tilldelas uppdrag som ingår i lagens tillämpningsområde. Uppgifterna får inte röjas för utomstående ens efter det att personen inte längre sköter det uppdrag där han eller hon fick informationen.

På grund av integritetsskyddet och med hänvisning till utlåtandet från grundlagsutskottet förutsatte arbetslivs- och jämställdhetsutskottet i betänkandet om förslaget till lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (AjUB 1/2002 rd) att det införs en bestämmelse i lagen enligt vilken det av platsannonsern ska framgå att den som väljs till uppgiften enligt lagen ska uppvisa ett straffregisterutdrag. Tilläggsbestämmelsen ansågs befogad för att sökande redan innan de söker en uppgift ska få veta att det krävs ett straffregisterutdrag. Detta föreskrivs i 9 § i lagen.

Det går också att med stöd av vissa speciallagar kontrollera brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Sedan början av 2012 får man kräva uppvisande av straffregisterutdrag också av studerande som i sina studier sköter uppgifter där det ingår arbete med barn. Enligt 32 a § i *lagen om yrkesutbildning* (630/1998), som enligt 11 § i *lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning* (631/1998) också tillämpas på vuxenutbildning, och 25 b § i *yrkeshögskolelagen* (351/2003) och 43 b § i *universitetslagen* (558/2009) ska studerande för bedömning av studierätten på begäran visa upp ett straffregisterutdrag enligt straffregisterlagen, om den studerande under studierna eller studierelaterad praktik ges uppgifter som i väsentlig grad förutsätter arbete bland minderåriga.

Enligt *lagen om bildprogram* (710/2011) som trädde i kraft vid ingången av 2012 krävs det kontroll av brottslig bakgrund för ett godkännande som klassificerare av bildprogram. Enligt 13 § i lagen ska Centralen för medieföstran och bildprogram före beslutet om godkännande be sökanden visa ett utdrag ur straffregistret enligt straffregisterlagen för att kunna bedöma om personen är lämplig. Kontroll som görs med stöd av lagen om bildprogram handlar inte om arbete med barn, även om också den syftar till att skydda barn.

I straffregisterutdraget införs uppgifter om anteckningar i straffregistret och bötesregistret. I straffregistret antecknas på basis av domstolarnas meddelanden uppgifter om avgöranden genom vilka någon i Finland har dömts bland annat till ovillkorligt fängelse, övervakningsstraff, samhällstjänst eller vill-

korligt fängelse. Uppgifterna i straffregistret ska hållas hemliga och får lämnas ut endast enligt vad som föreskrivs i straffregisterlagen. Uppgifter ur straffregistret lämnas i regel ut genom ett utdrag ur registret med de uppgifter som har sparats om en person eller en upplysning om att det inte finns anteckningar i registret om denna person.

Närmare bestämmelser om utdrag ur straffregistret för kontroll av brottslig bakgrund finns i 6 § 2 mom. i *straffregisterlagen* (770/1993). Enligt momentet har en enskild person rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv för att kunna åta sig en uppgift som varaktigt och i väsentlig grad består i att arbeta med minderåriga och där ett utdrag ska visas upp för en arbetsgivare eller myndighet enligt lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. I utdraget antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka han eller hon har dömts för en sedlighetssårande gärning (pornografibrott) enligt 17 kap. i strafflagen, för sexualbrott enligt 20 kap., för brott mot liv (dråp, mord och dråp under förmildrande omständigheter) eller för grov misshandel enligt 21 kap., för grovt rån enligt 31 kap. eller för narkotikabrott enligt 50 kap. i strafflagen. I utdraget antecknas också uppgifter om avgöranden genom vilka han eller hon med stöd av en tidigare lag har dömts för ett motsvarande brott. Beträffande sexualbrott och pornografibrott antecknas också utdömda bötesstraff. I utdraget antecknas dessutom motsvarande domar som har utfärdats utomlands och uppgifter som i Finland har införts i straffregistret eller fått av en annan EU-medlemsstat för ett utdrag.

På ovanstående sätt har det sedan början av 2012 också varit möjligt att kräva att studerande uppvisar straffregisterutdrag, när det i studierna, studierelaterad praktik eller inläring i arbete ingår uppgifter som i väsentlig grad består i att arbeta med minderåriga. Detta föreskrivs i 6 § 5 mom. i straffregisterlagen. Det utdrag som studerande får motsvarar till innehållet rätt långt utdraget för ett anställnings- eller tjänsteförhållande. I 6 § 4 mom. i straffregisterlagen finns separata bestämmelser om utfärdande av utdrag som begärs med stöd av lagen om bildprogram.

Ett utdrag ur straffregistret som behövs för arbete med barn ska sökas på ett för ändamålet utarbetat standardiserat formulär eller med en fritt formulerad ansökan. Det finns egna formulär för anställnings- eller tjänsteförhållanden samt för studier som kan erhållas från Rättsregistercentralen. I formuläret antecknas den sökandes namn, personnummer och kontaktuppgifter samt medborgarskap, om annat än finskt. Dessutom ska arbetsgivaren, myndigheten eller utbildningsanordnaren och den uppgift för vilken utdraget ansöks anges. För anställnings- och tjänsteförhållanden ska också uppgiftens längd anges. Vidare ska det anges vilket slag av uppgift enligt lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn det är fråga om, som varaktigt och i väsentlig grad består i att arbeta med barn: fostran, undervisning, vård eller annan omsorg om en minderårig. Gäller det någon annan form av arbete med minderåriga, ska det redogöras närmare i formuläret.

Rättsregistercentralen granskar att alla ovan nämnda uppgifter framgår av utdragsansökan och säkerställer att det handlar om ett över tre månader långt anställningsförhållande så som lagen kräver. Likaledes bedömer Rättsregistercentralen utifrån uppgifterna om arbetsgivaren och arbetsuppgiften, om det är fråga om en uppgift för vilken ett utdrag kan utfärdas. Finns det brister eller oklarheter i formuläruppgifterna, kan Rättsregistercentralen be om en tilläggsutredning. Den kan också vägra att utfärda ett utdrag, om villkoren i lagstiftningen om kontroll av bakgrund inte uppfylls.

Enligt 6 § 6 mom. i straffregisterlagen ska ändamålet uppges när ett utdrag begärs. Ett utdrag överläts endast till den det gäller. Enligt 8 mom. i paragrafen föreskrivs särskilt om vars och ens rätt att kontrollera sina egna registeruppgifter. På rätten att kontrollera uppgifterna i registret om en själv tillämpas i själva verket personuppgiftslagen, med stöd av vilken man har rätt att få veta vilka uppgifter som har införts om en själv i ett personregister. Den som finns antecknad i straffregistret har med stöd av 6 § 8 mom. i straffregisterlagen dessutom rätt att på begäran få veta till vem och för vilket ändamål det under det senaste året har lämnats ut uppgifter om

honom eller henne ur ett sådant register som förs med hjälp av automatisk databehandling.

Enligt 7 § 2 mom. i straffregisterlagen ska det i ett straffregisterutdrag antecknas för vilket ändamål det har getts. I ett straffregisterutdrag som ges till den berörda personen själv ska antecknas med stöd av vilket moment i 6 § i straffregisterlagen och för vilket ändamål det har getts.

Enligt 6 § 7 mom. i straffregisterlagen lämnas straffregisteruppgifter ut till en centralmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen med anledning av en begäran som den som uppgifterna gäller själv har framställt till centralmyndigheten i enlighet med vad som bestäms i EU-straffregisterlagen. I *lagen om lagring av straffregisteruppgifter och om utlämnande av sådana uppgifter mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen* (214/2012, nedan *EU-straffregisterlagen*) finns närmare bestämmelser om förförhandlingarna för att Rättsregistercentralen ska begära uppgifter av eller lämna ut uppgifter till andra medlemsstater i EU. I dagsläget lämnas uppgifter för kontroll av brottslig bakgrund ut endast när den berörda personen själv begär uppgifter om sig själv. Uppgifter lämnas således till exempel inte ut när arbetsgivaren med den berörda personens samtycke ber om uppgifter.

För ett utdrag ur straffregistret tas det ut en avgift som följer självkostnadsprincipen enligt *lagen om grunderna för avgifter till staten* (150/1992) och som för närvarande uppgår till 13,40 euro enligt *justitieministeriets förordning om avgiftsbelagda prestationer som tillhandahålls av justitieministeriet och vissa myndigheter inom dess förvaltningsområde* (1376/2010). Utdrag för studerande är avgiftsfria.

2.2 Den internationella utvecklingen och lagstiftningen utomlands och i EU

Enligt Förenta nationernas konvention om barnens rättigheter (FördrS 60/1991) ska barnets bästa komma i främsta rummet vid alla beslut eller samhällspolitiska avgöranden som gäller barn. I artikel 4 i konventionen förutsätts det att konventionsstaterna ska vid-

ta lämpliga åtgärder för att erkänna barnens rättigheter. Enligt artikel 19 i konventionen ska barn skyddas i synnerhet mot våld och sexuellt utnyttjande. Skyddsåtgärderna syftar till att förebygga våld och ska vid behov också innefatta effektiva förfaranden för att ge barnet och dem som har hand om barnet stöd.

Enligt artikel 5 i Europakonventionen (FördrS 19/1990) har var och en rätt till frihet och personlig säkerhet och denna rätt, liksom även de övriga mänskliga rättigheterna som tryggas i konventionen, gäller även minderåriga. Bestämmelser om respekt för barnens rättigheter finns också i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna som nyss har uppdaterats (2012/C 326/02) och i fördraget om Europeiska unionen (2012/C 326/01). Enligt artikel 24 i stadgan om de grundläggande rättigheterna, som det hänvisas till i unionsfördraget, ska vid alla åtgärder som rör barn, oavsett om de vidtas av offentliga myndigheter eller privata institutioner, barnets bästa komma i främsta rummet.

Den 25 oktober 2007 undertecknade Finland konventionen om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp (CETS nr 201) vid Europarådets justitieministermöte på Lanzarote i Spanien. Konventionen trädde för Finlands del nationellt i kraft den 1 oktober 2011.

Det av Europeiska unionen i december 2011 antagna direktivet som syftar till att skydda barn innehåller mera detaljerade förpliktelser om skydd av barn än det tidigare rambeslutet som utfärdades 2004. En betydande skillnad är att det ska vara möjligt att kontrollera brottslig bakgrund också hos frivilliga som arbetar med barn. Vid förmedling av uppgifter som gäller brott ska enligt direktivet de metoder användas som regleras i rådets rambeslut 2009/315/RIF av den 26 februari 2009 om organisationen av medlemsstaternas utbyte av uppgifter ur kriminalregistret och uppgifternas innehåll (2009/315/RIF, nedan *straffregisterrambeslutet*) också när uppgifter begärs av en annan medlemsstat med den berörda personens samtycke.

Sverige

I Sverige finns det ännu inte någon reglering om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga, liksom i Finland kan brottslig bakgrund kontrolleras i vissa uppgifter i anställnings- eller tjänsteförhållanden där det ingår verksamhet med barn. Rätten att kontrollera brottslig bakgrund regleras i speciallagstiftning som gäller arbete med barn. Till exempel kan redan i dagsläget brottslig bakgrund hos dem som arbetar i skolor och i barnskyddsverksamheten kontrolleras. För dessa ändamål kan enskilda personer få ett begränsat straffregisterutdrag av vilket vissa brott mot barn som regleras närmare i lag framgår.

I Sverige färdigställdes i maj 2013 ett lagförslag om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (Lagrådsremiss: Stärkt skydd för barn mot sexuella övergrepp). Enligt förslaget ska arbetsgivare och organisatörer av frivilliguppdrag ha rätt att begära uppvisande av ett utdrag ur belastningsregistret av dem som rekryteras till uppdrag som inbegriper direkta och regelbundna kontakter med barn. Lagen avses träda i kraft under senare delen av 2013.

I Sverige finns det inget system med yrkesförbud. I samband med genomförandet av direktivet har det bedömts att behovet av ett sådant system ska utredas separat.

Danmark

I Danmark kan brottslig bakgrund hos frivilliga som arbetar med barn kontrolleras enligt samma förfarande som för personer i anställnings- eller tjänsteförhållande. I förfarandet spelar det således ingen roll hur arbetet är ordnat, utan kontrollen av brottslig bakgrund grundar sig enbart på en bedömning av huruvida det i uppdraget kan uppstå kontakt med barn.

I största delen av fallen är den som organiserar frivilligverksamhet skyldig att kontrollera brottslig bakgrund hos frivilliga före rekrytering till uppdrag där man kan komma i direkt kontakt med barn. För verksamhet med barn finns det en separat utdragsmall. Av ett utdrag för detta ändamål framgår fällande domar för sexuellt utnyttjande av barn och andra brott mot barn. Organisatören av

frivilliguppdrag kan begära utdraget direkt av polisen. Den frivillige måste dock ge sitt samtycke till att utdraget begärs.

Under 2012 utfärdades det i Danmark sammanlagt över 200 000 utdrag om brottslig bakgrund för verksamhet med barn. I siffran ingår såväl utdrag för anställnings- och tjänsteförhållanden som för frivilligverksamhet. Nyligen har det i Danmark utfärdats bestämmelser som utvidgar obligatoriet för kontroll av brottslig bakgrund, vilket torde leda till att antalet utdrag kommer att stiga.

Danmark har ett system med yrkesförbud. I vissa i lag närmare reglerade fall kan domstolen för personer som gjort sig skyldiga till sexuellt utnyttjande av barn meddela förbud att delta i verksamhet eller att arbeta med barn.

Nederländerna

I Nederländerna kan organisatörer av frivilligverksamhet inte själva kontrollera frivilligas uppgifter i straffregistret. De kan dock be den frivillige lämna in ett så kallat tillförlitlighetsintyg (certificate of good conduct). Förfarandet är detsamma oavsett om det gäller ett anställnings- eller tjänsteförhållande eller arbete som görs på frivillig basis.

Intyget utfärdas på den berörda personens begäran av en myndighet (Central Organisation for Certificates of Good Conduct, COVOG) som är underställd säkerhets- och justitieministeriet. Intyget utfärdas i allmänhet för arbete, men också för andra ändamål. Det kan till exempel krävas att föräldrarna ska lämna in ett intyg för evenemang som ordnas av barnens skola eller av idrotts- eller andra föreningar. COVOG har tillträde till ett flertal olika register, av vilka det viktigaste är straffregistret. Därutöver kan den kontrollera uppgifter till exempel om anhängiga rättegångar och åtalsprövningar. Den har också tillträde till polisens register. Tillförlitlighetsintyg utfärdas om det inte finns registeranteckningar.

I Nederländerna utfärdas årligen cirka 550 000 tillförlitlighetsintyg. Än så länge finns det inte någon statistik över hur många av dessa som har utfärdats för frivilliguppdrag.

Bestämmelserna i den nederländska strafflagen tillåter att det utfärdas förbud för en person att arbeta i vissa uppgifter.

Belgien

Den belgiska straffprocesslagen (Le code d'instruction criminelle) ger inte arbetsgivaren rätt att själv kontrollera straffregisteruppgifter för sökande eller personer som anmält sig som volontärer. Kontrollrätten beror av speciallagstiftning om olika verksamheter där det också definieras vilka krav på tillförlitlighet och annat som förutsätts av sökande. I förfarandet för kontroll av straffregisterutdrag enligt den belgiska straffprocesslagen görs det ingen skillnad mellan frivilligarbetare och anställda. Däremot kan det i speciallagstiftningen om respektive verksamhet finnas förfarandebestämmelser som avviker från varandra.

I allmänhet krävs det i lagstiftningen som gäller verksamhet där man har att göra med minderåriga att sökande lämnar in ett straffregisterutdrag. I det fallet begär den sökande själv av den kommunala myndigheten på sin hem- eller bostadsort ett utdrag ur straffregistret som innehåller de uppgifter som närmare fastställts i lag. Frånsett en del undantag framgår alla uppgifter i straffregistret av utdraget. Ett utdrag för verksamhet med barn kan inte utfärdas för en person som är anhållen.

Det finns inga exakta uppgifter om det årliga antalet frivilligarbetare som har kontrollerats.

Sedan juli 2009 har det varit möjligt i Belgien att på beslut av domare meddela förbud för en person att arbeta med barn. Förbudet kan utfärdas redan innan den berörda personen har dömts i rätten. Domstolen meddelar förbudet till polisen, och den kommunala myndigheten som utfärdar utdraget ska kontrollera hos polisen huruvida ett sådant förbud har utfärdats. I utdraget antecknas verksamhetsförbud som gäller i över tre år. Vidare antecknas i utdrag som utfärdas för särskild verksamhet, såsom undervisning, arbete som ungdomsledare, barnskydd och barntillsyn alla domar för brott mot barn samt verksamhetsförbud som har utfärdats innan en dom har meddelats. Dessutom kan det utfär-

das förbud för en person som har gjort sig skyldig till våldtäkt, våldsbrott, utnyttjande av barn, prostitution och andra så kallade sedlighetsbrott att delta som frivillig i något som helst samfund där verksamheten huvudsakligen består i arbete med barn.

Österrike

I Österrike kan domstolen med stöd av strafflagen utfärda förbud för personer som dömts för sexuellt utnyttjande av barn att delta i yrkesmässiga eller frivilliga uppgifter som inbegriper undervisning eller tillsyn av barn. Vissa myndigheter, såsom barnskydds- och skolmyndigheterna, har rätt att direkt få straffregisteruppgifter beträffande personer som rekryteras till uppgifter som består i omvårdnad eller undervisning av barn. Dessa myndigheter får uppgifter om sexualbrott och med dem sammanhängande verksamhetsförbud.

Däremot har andra arbetsgivare eller organisationer av frivilligverksamhet inte rätt att få straffregisteruppgifter direkt. De kan emellertid be den berörda personen uppvisa straffregisterintyg beträffande sig själva. Av utdrag som berörda själva begär framgår fällande domar, men än så länge inte utfärdade verksamhetsförbud.

2.3 Bedömning av nuläget

Utanför familjekretsen kan barnen stå i mycket nära kontakt med vuxna i olika situationer, såsom i utbildningen, socialvården, ungdomsarbetet, idrottsväsendet och i ett otal hobby- och fritidsverksamheter. Ur barnets synpunkt är det avgörande att de människor som är involverade i verksamhet med barnet inte endast är professionella utan även lämpliga för sin uppgift. Syftet med att kontrollera brottslig bakgrund är att främja barnens välfärd genom att sträva efter att förhindra att sådana personer som tidigare har gjort sig skyldiga till brott som anses äventyra barnens säkerhet arbetar med barn.

Det nuvarande förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund gäller morgon- och eftermiddagsverksamhet för minderåriga samt privata social- och hälsovårdstjänster när de berörda sköter uppgifterna utan att stå i ar-

bets- eller tjänsteförhållande till serviceproducenten, dvs. i praktiken arbetar som enskilda yrkesutövare eller frivilliga. I Finland finns det likväl inte någon täckande reglering om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga.

Redan arbetsgruppen som beredde lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn, som trädde i kraft vid ingången av 2003, övervägde att utvidga kontrollen av brottslig bakgrund till att omfatta också frivilligverksamhet (RP 3/2002 rd). Trots det föreslogs det både i arbetsgruppens betänkande och i regeringens proposition att frivillig medborgarverksamhet ska lämnas utanför förfarandet, eftersom man ansåg att den behövde utredas separat. Vid godkännandet av lagen förutsatte också riksdagen att regeringen utreder med vilka lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder sexuella övergrepp mot barn kan förebyggas också i frivilligarbete (AjUB 1/2002 rd).

Justitieministeriets arbetsgrupp som beredde sättandet i kraft av Europarådets konvention om sexualbrott mot barn föreslog att kontrollen av brottslig bakgrund ska utvidgas till att också omfatta frivilligverksamhet (Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 34/2010). I propositionen som utarbetades utifrån arbetsgruppens betänkande (RP 282/2010 rd) infördes förslaget dock inte. Det hade inte varit möjligt att utreda revideringshoven i lagstiftningen om kontroll av brottslig bakgrund ordentligt och att bereda nödvändiga ändringar inom tidtabellen för det omfattande projektet att sätta konventionen i kraft.

Den finska lagstiftningen motsvarar i dagsläget det rambeslut som låg till grund för direktivet som ska genomföras och således rätt långt också det ersättande direktivet. Direktivet förutsätter dock att förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund utvidgas till att omfatta också personer som arbetar i frivilliguppdrag med barn. Enligt artikel 10.2 i direktivet har arbetsgivare, när de rekryterar en person till yrkesverksamhet eller organiserad frivilligverksamhet som innefattar direkta och regelbundna kontakter med barn, rätt att begära information om det finns fällande domar för något av de brott som avses i direktivet i kriminalregistret (brott som har

samband med sexuella övergrepp och med sexuell exploatering, brott som har samband med barnpornografi, kontaktsökning med barn i sexuellt syfte samt anstiftan, medhjälp och försök i samband med dessa brott).

Direktivet förutsätter vidare att medlemsstaterna i Europeiska unionen för förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund på begäran till en annan medlemsstat överför den information de förfogar över om förekomsten av fällande domar för sexualbrott mot barn eller av utfärdade förbud att delta i verksamhet med barn hos den som är föremål för kontrollen. Den finska lagstiftningen motsvarar i dagsläget inte till alla delar detta krav i direktivet. Enligt EU-straffregisterlagen lämnar Rättsregistercentralen ut uppgifter till centralmyndigheten i en annan medlemsstat för ett sådant ändamål endast när det är den berörda personen själv som begär det. Direktivet förutsätter dock att uppgifter ska lämnas ut alltid när de begärs med den berörda personens samtycke.

3 Propositionens målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Propositionen syfte är att trygga barnets personliga integritet i frivilligverksamhet och på så sätt främja och trygga barnets uppväxt, utveckling och välfärd. Syftet är också att trygga barnets grundläggande fri- och rättigheter och mänskliga rättigheter samt att skydda barnet mot sexuella övergrepp och exploatering, liksom även mot grova våldsbrott och drogrelaterade kontakter.

Målet är samtidigt att respektera integritetsskyddet och skyddet av personuppgifter för dem som deltar i frivilligverksamhet. Villkoren för att överlåta ett utdrag ska vara godtagbara och klart avgränsade. Enligt förslaget kan organisatören av frivilliguppdrag begära ett utdrag, om den frivillige samtycker till det.

Det funktionella målet för lagstiftningen är att skapa ett förfarande som är rätt avvägt och ändamålsenligt med tanke på såväl dem som ordnar frivilligverksamhet som Rättskyddscentralen. Målet är att skapa ett förfarande som främjar minderårigas trygghet,

men som ändå inte orimligt försvårar möjligheterna att ordna frivilligverksamhet.

3.2 Vald reglering

På grund av tidsfristen för genomförandet av direktivet är det enklast att utarbeta en speciallag om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn. Speciellt på grund av skillnaderna mellan frivilligverksamhet och verksamhet i anställnings- och tjänsteförhållande avviker den föreslagna regleringen i någon mån från förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund hos personer i anställnings- och tjänsteförhållande, vilket i det här stadiet kan anses tala för en speciallag.

På grund av frivilligverksamhetens karaktär och med beaktande av att den nya lagstiftningen inte ska försvåra frivilligarbetet, är det ändamålsenligt att organisatören av uppdraget ska ha ansvaret för att skaffa utdrag och att det alltid ska vara frivilligt. Organisatören av frivilliguppdrag bör se till att verksamheten ordnas så att barnens säkerhet främjas och ska i den kontexten ta ställning till om frivilliguppdragen är sådana att kontroll av brottslig bakgrund hos dem som sköter uppdragen bör göras på de villkor som fastställts i lag. Också med beaktande av dessa omständigheter måste det anses som den mest ändamålsenliga lösningen att det stiftas en separat lag.

Också faktorer som hänger samman med säkerställande av Rättsregistercentralens funktionsförmåga talar för de ovan konstaterade alternativen. För att Rättsregistercentralen ska fungera effektivt är det ändamålsenligt att utdrag begärs endast när övriga sätt att skydda barnen inte är tillräckliga. Eftersom ansvaret för att begära utdrag ligger hos organisatören av frivilliguppdraget blir ansökningarna dessutom mera centraliserade än de är för närvarande, vilket underlättar Rättsregistercentralens arbetsbörda. Även detta bör anses tala för det valda regleringsalternativet.

Senare bör det utredas separat vilka möjligheter det finns att sammanlå den reglering om frivilliga som här föreslås med den tidigare lagstiftningen som gäller personer i anställnings- eller tjänsteförhållande. Detta låter sig mest ändamålsenligt göra när arbets-

och näringsministeriet har slutfört det uppföljande arbetet om hur lagen från 2002 har fungerat. I det sammanhanget kan också andra eventuella behov av att förnya lagstiftningen utredas som inte endast hänför sig till kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga utan även hos personer i anställnings- eller tjänsteförhållande som arbetar med barn.

3.3 De viktigaste förslagen

I denna proposition föreslås att det stiftas *en lag om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn*. Genom lagen ska direktivet av den 13 december 2011 genomföras till den del den finska lagstiftningen ännu inte motsvarar kraven i artikel 10 i direktivet. I lagen föreskrivs ett förfarande för kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn. Vidare föreslås ändringar i straffregisterlagen och i EU-straffregisterlagen.

Förfarandet som här föreslås för kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga motsvarar till vissa delar den redan gällande regleringen om brottslig bakgrund hos personer i anställnings- och tjänsteförhållande, men på grund av skillnaderna mellan frivilligverksamhet och verksamhet i anställningsförhållande ingår det i den föreslagna lagen också avvikelser jämfört med den tidigare regleringen. Den största skillnaden är för det första att organisatören av frivilliguppdrag får rätt, men inte skyldighet, att kontrollera brottslig bakgrund hos personer som deltar i frivilligverksamhet. En annan betydande skillnad är att organisatören av frivilliguppdraget själv kan begära straffregisterutdrag direkt från Rättsregistercentralen, om den frivillige har gett sitt samtycke.

I *straffregisterlagen* föreslås ändringar som behövs för att förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga ska kunna genomföras. I samband med det föreslås att det till förteckningen i 6 § i straffregisterlagen över brott som ska antecknas i ett registerutdrag som utfärdas för verksamhet med barn läggs till människohandel och grov människohandel vilka regleras i 25 kap. i strafflagen. Dessa brott kan innefatta gärningar som avses i direktivet och ska därför

framgå av utdraget. I utdraget ska framdeles också antecknas uppgifter om förbud att arbeta med barn som utfärdats av domstol i andra medlemsstater i EU.

I *EU-straffregisterlagen* föreslås ändringar så att den uppfyller direktivets krav om utlämnande av straffregisteruppgifter mellan medlemsländerna. De föreslagna ändringarna i straffregisterlagen och i EU-straffregisterlagen inverkar också på sakinnehållet i de straffregisterutdrag som utfärdas för uppgifter som avses i 6 § 2, 4 och 5 mom. i straffregisterlagen.

Allmänna åtgärder för skyddet av barn

Organisatören av frivilliguppdrag ska utarbeta sådana instruktioner eller procedurer som behövs för att verksamheten ska ordnas på ett för barnet säkert sätt. Strävan är att lagstiftningsvägen påverka organisationskulturen så att behovet att ty sig till ett förfarande för kontroll av brottslig bakgrund i verkligheten blir så litet som möjligt. Med detta vill man dessutom betona att kontroll av brottslig bakgrund endast är en del av de åtgärder som organisatörer av frivilligverksamhet kan vidta för att skydda barn. Andra allmänna skyddsåtgärder är i praktiken ofta mycket effektivare med tanke på barnens säkerhet än en granskning av straffregisterutdrag.

För att säkerställa att organisatören av ett frivilliguppdrag iakttar omsorgsplikten ska, när straffregisterutdrag begärs, utöver de allmänna identifikationsuppgifterna om frivilliguppdraget, organisatören och den frivillige, en utredning bifogas till ansökan över de åtgärder som har vidtagits för att trygga barnets personliga integritet och uppgift om att organisationens ledning har godkänt dem.

Organisatören av frivilliguppdrag begär utdrag

Utdraget kan enligt förslaget begäras av organisatören med samtycke av den berörda personen. Detta bör anses motiverat, eftersom organisatören av frivilliguppdraget har bättre kännedom än den frivillige om såväl de uppgifter för vilka ett utdrag kan begäras som den utredning som ska lämnas beträffande

verksamheten. Det är inte meningen att förfarandet ska försvåra frivilligverksamheten, och strävan har därför varit att göra det smidigt. Till ansökan ska fogas den frivilliges skriftliga samtycke till att ett straffregisterutdrag begärs.

Frivilligt att begära utdrag

En betydande skillnad i förhållande till regleringen som gäller personer i anställnings- eller tjänsteförhållande är att organisatören av frivilliguppdrag ska ha rätt, men inte skyldighet, att kontrollera brottslig bakgrund hos frivilliga. Detta bör anses ändamålsenligt med beaktande av hur omfattande och heterogent frivilligfältet är. Förslaget uppfyller också kraven i det direktiv som ska genomföras. Villkoren för att begära ett utdrag motsvarar i stor utsträckning det förfarande för kontroll av brottslig bakgrund som gäller personer i anställnings- eller tjänsteförhållande. På grund av frivilligverksamhetens karaktär kommer det dock att finnas vissa skillnader.

Villkoren för att begära utdrag är tre och de gäller det uppdrag som det är tänkt att den frivillige ska börja sköta. Alla villkor ska uppfyllas för att det ska vara fråga om ett sådant uppdrag som avses i lagen för vilket brottslig bakgrund hos den som antas till uppdraget kan kontrolleras. Ett villkor för att begära ett utdrag om brottslig bakgrund är för det första att det är fråga om ett uppdrag som regelbundet och i väsentlig grad består i undervisning, handledning, vård och omsorg av eller annan samvaro med en minderårig. För det andra bör uppdraget vara av en sådan art att det består i personlig kontakt med en minderårig. Det krävs inte nödvändigtvis tillfälle till fysisk kontakt för att villkoret ska uppfyllas, utan också virtuell kontakt t.ex. via internet eller telefon kan utgöra sådan personlig kontakt som avses i förslaget. För det tredje förutsätts det att uppdraget sköts ensam eller i sådana förhållanden, där den minderåriges personliga integritet rimligen inte kan tryggas, trots andra åtgärder som avses i 4 §.

Brottslig bakgrund hos en frivillig kan kontrolleras när det är aktuellt att tilldela honom eller henne sådana uppdrag som avses i la-

gen. Ett utdrag kan dock begäras redan när en person ska antas till sådan utbildning eller träning som är en förutsättning för att sköta frivilliguppdraget. På motsvarande sätt som i regleringen som gäller personer i anställnings- eller tjänsteförhållande ska ett utdrag begäras endast en gång för den person som väljs till uppdraget. Det är således inte meningen att bakgrunden hos dem som arbetar i frivilliguppdrag ska kunna kontrolleras med jämna mellanrum eller att de ska bli föremål för kontinuerlig uppföljning.

Den frivilliges rättigheter

Ett allmänt villkor för att utdrag ska utfärdas är att den frivillige har gett sitt samtycke till ansökan om utdrag. Organisatören av frivilliguppdrag ska därför redan vid rekryteringen av frivilliga tydligt informera om sin avsikt att begära ett straffregisterutdrag beträffande frivilliga. Samtycke ska ges skriftligt och av samtycket ska det framgå att den frivillige innan han eller hon ger sitt samtycke har informerats om det som är av betydelse för ett samtycke. Sådan information är bland annat syftet med utdraget, hur det används, vilka uppgifter som antecknas i ett utdrag samt databehandlingen i samband med det. Enligt propositionen ska ett utdrag kunna begäras också av en annan förening som hör till samma centralorganisation som organisatören av frivilliguppdraget på basis av ett skriftligt uppdrag av organisatören. Om det finns en sådan fullmakt mellan föreningarna, ska också detta nämnas för den frivillige innan han eller hon ger sitt samtycke.

Utfärdande av, informationsinnehållet i och användningen av ett utdrag

I straffregisterlagen ska de ändringar göras som blir nödvändiga i och med lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga. Utdraget ska utfärdas av Rättsregistercentralen, som sänder det direkt till organisatören av frivilliguppdraget. I straffregisterlagen tas det in en ny 6 a §, med stöd av vilken brottslig bakgrund hos frivilliga kan kontrolleras. Enligt bestämmelsen ska en organisatör av frivilliguppdrag, på de villkor som anges i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos

frivilliga, få ett sådant utdrag som avses i 6 § 2 mom. i straffregisterlagen, om den frivillige samtycker till det. Ett villkor för att utdrag ska utfärdas är således att det är fråga om ett sådant uppdrag som avses i 5 § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga och att den frivillige har gett ett sådant samtycke som anges i lagens 6 §. På samma sätt som i lagen som gäller uppdrag i anställnings- och tjänsteförhållande får organisatören i den frivilliges personuppgifter endast anteckna utdragets identifikationsuppgifter och att utdraget har visats upp. Med identifikationsuppgifter avses i praktiken personens namn och utdragets datum. Utdraget ska utan dröjsmål överlämnas till den frivillige.

Propositionens målsättning sammanfaller med de mål som konstaterats i förarbetena till lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn, dvs. att skydda barn mot sexuella övergrepp samt mot vissa andra särskilt klandervärda handlingar som kan anses påvisa att personen inte är lämpad att arbeta med barn. I ett straffregisterutdrag som överlämnas till en frivillig som arbetar med barn ska således motsvarande uppgifter antecknas som de som enligt straffregisterlagens gällande bestämmelser ska antecknas i ett utdrag för personer i ett anställningsförhållande.

En anteckning i straffregisterutdraget ska inte i sig innebära förbud att arbeta som frivillig med minderåriga, utan det är i sista hand upp till organisatören av frivilliguppdraget att pröva den frivilliges lämplighet. Utgångspunkten är alltså densamma som vid förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund hos personer i anställnings- och tjänsteförhållande. Detta kan anses motiverat, eftersom det i utdraget också tas med uppgifter om andra brott än sexualbrott riktade mot barn.

Enligt 6 § 6 mom. i straffregisterlagen ska ändamålet uppges när ett straffregisterutdrag begärs. Enligt lagens 7 § 2 mom. ska det på motsvarande sätt i ett straffregisterutdrag antecknas för vilket ändamål det har utfärdats. Syftet med dessa bestämmelser är att bidra till att utdraget inte används för något annat ändamål än för vilket det har utfärdats. Detta ansågs vara ett nödvändigt krav redan när straffregisterlagstiftningen reviderades (RP 368/1992).

I praktiken antecknar Rättsregistercentralen i utdraget det moment i 6 § i straffregisterlagen med stöd av vilket utdraget har utfärdats, dvs. 2 mom., om det har utfärdats för arbete med barn och 5 mom., om det har utfärdats för studier. Också formulären är olika i enlighet med ändamålet för vilket utdragen utfärdas. Avsikten är inte att förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga ska försvåra frivilligverksamheten, och strävan har därför varit att göra systemet så smidigt som möjligt. Med beaktande av detta ska ett utdrag som utfärdats för arbete med barn eller för studier kunna utnyttjas också i sådana frivilliguppdrag som förutsätter kontroll av brottslig bakgrund. En bestämmelse om detta ska tas in i 7 § i straffregisterlagen.

Effektivare informationsutbyte mellan EU-länderna

Det föreslås ändringar i EU-straffregisterlagen så att utbytet av straffregisteruppgifter mellan Finland och andra medlemsstater framöver ska vara så effektivt som möjligt när det gäller utlämnande av information för arbete eller annan verksamhet med barn. Som villkor för utlämnande av information från Finland föreslås endast att uppgifterna ska begäras med den berörda personens samtycke. Det föreslås vidare att lagen ändras så att den förpliktar Rättsregistercentralen att vid behov ställa en begäran till centralmyndigheten i en annan medlemsstat beträffande den berörda personens registeruppgifter, inte endast när det gäller en begäran för en arbetsansökan, utan också för att uppfylla en begäran som gäller ett frivilliguppdrag.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Frivilligverksamheten är utspridd och har ett brett spektrum och det är därför mycket svårt att ge en exakt uppskattning av det kommande antalet ansökningar om utdrag. För jämförelsens skull kan det konstateras att antalet straffregisterutdrag som har utfärdats under åren 2003—2012 med stöd av lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos perso-

ner som arbetar med barn årligen har varierat mellan dryga 57 000 och över 77 000 utdrag. Antalet har ända från början varit över tre gånger större än vad som uppskattades i regeringspropositionen som ledde till att lagen stiftades (ca 20 000). Sedan 2012 har utdrag utfärdats också för studerande och bildprogramklassificerare. Antalet utdrag som utfärdades för studerande uppgick 2012 till litet över 14 600 och för bildprogramklassificerare endast till något hundratal.

Bland organisationerna uppskattar Mannerheims barnskyddsförbund rf att det finns närmare 10 000 frivilliga i förbundet, dess medlemsorganisationer, distrikt och lokalföreningar som arbetar med barn och familjer. De uppdragen bland dessa som omfattas av lagens tillämpningsområde är telefonjouren och webbplatsen för barn och unga, klubbletare, dagismormor och klubbfarfar, olika slag av stödpersoner och barnvakter. Antalet frivilliga i dessa uppdrag uppgår sammanlagt till ungefär 1500.

Bland organisationerna som är medlemmar i SOSTE, Finlands social och hälsa rf, är ungefär 40 sådana vilkas verksamhet kan innefatta frivilliguppdrag som omfattas av lagens tillämpningsområde. Bland dem finns mödra- och skyddshemsförbundet Ensi- ja turvakoti- en liitto ry, vars medlemsföreningar har följande slag av frivilliguppdrag som omfattas av lagens tillämpningsområde: utflyktsledare, lägerledare och klubbletare, manliga förebilder och annan kamratverksamhet, stödpersonverksamhet, reservmor/farföräldrar, barnskötare, natthems- och nattvårdsjour samt gruppletare och eventuellt också så kallad frivilligverksamhet på nätet där man får stöd av någon som lyssnar och talar med en. I förbundets verksamhet deltar uppskattningsvis 1162 frivilliga, av vilka 60—70 %, dvs. ca 700, arbetar med uppdrag som omfattas av lagens tillämpningsområde.

I kvantitativt hänseende torde de flesta frivilliguppdragen där det ingår verksamhet med barn gå att finna inom idrotts- och scoutverksamheten. Inom scouterna finns det ungefär 60 000 aktiva, av vilka ungefär 20 000 är ledare över 15 år. Scoutverksamheten utgår dock från principen att barnen deltar i verksamheten från det de är små och växer upp till olika slag av scoutledaruppgif-

ter. Dessa ledare är följaktligen välbekanta bland de aktiva i lokalorganisationen och det föreligger inga tvivel om deras pålitlighet. I sådana fall utesluts behovet av att begära ett straffregisterutdrag. Med beaktande av dessa omständigheter är bedömningen att uppdrag som omfattas av lagens tillämpningsområde på årsbasis berör ungefär 1 % av alla frivilliga, dvs. ungefär 200 personer.

Enligt VALO, Finlands Idrott rf:s uppskattning finns det inalles ungefär 434 000 frivilliga i idrottsföreningarna, av dem deltar uppskattningsvis 60—70 % i verksamhet som också inkluderar arbete bland barn och unga. Det är dock besvärligt att uppskatta antalet frivilliga som omfattas av lagens tillämpningsområde, eftersom idrottsväsendet ofta ordnas av frivilliga krafter med bistånd av barnens föräldrar. Ofta organiseras den också så att flera vuxna som är bekanta med varandra är med och då uppfylls inte nödvändigtvis villkoren för tillämpning av lagen. Med beaktande av dessa omständigheter är antalet frivilliga som lagens tillämpningsområde gäller avsevärt mindre än de siffror som har nämnts ovan. VALO har dock som en försiktig uppskattning bedömt att upp till 30 000 frivilliga på årsbasis kan omfattas av det föreslagna förfarandet.

Finlands Ungdomssamarbete Allians rf bedömer att det inom dess medlemsorganisationer kommer att begära några tusen utdrag om året. Kyrkostyrelsen bedömer för sin del att antalet utdrag som begärs av frivilliga verksamma inom den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland kommer att uppgå till ca 1500 om året.

Det faktum att det är organisationens rätt, men inte skyldighet, att begära ett utdrag inverkar på antalet. Det är svårt att på förhand se hur regelbundet det kommer att begäras utdrag. Dessutom försvåras bedömningen av antalet utdragsansökningar av att lagstiftningen också eftersträvar en allmän organisationskultur som syftar till att skydda barnen på andra sätt än genom kontroll av brottslig bakgrund. Detta är ägnat att minska behovet av kontroll av brottslig bakgrund. Utifrån utredningen som noteras ovan är antalet frivilliguppdrag som omfattas av lagens tillämpningsområde rätt ansenligt. Även om utredningen inte är heltäckande, kan den åtmin-

stone anses riktgivande eftersom flera större aktörer har lämnat in sina uppgifter. Eftersom lagen enligt förslaget endast ska tillämpas på personer som rekryteras till uppdrag efter lagens ikraftträdande, uppskattas antalet utdragsansökningar inte bli väldigt stort. Bedömningen är att antalet utdrag som begärs med stöd av lagen kommer att uppgå till ca 20 000—40 000 per år.

Med stöd av det anförda uppskattas Rättsregistercentralen framöver utfärda sammanlagt ungefär 100 000—120 000 utdrag om året, såväl för anställnings- och tjänsteförhållanden, studier som frivilligverksamhet.

Utdragen som ska utfärdas för frivilliga innebär tilläggsarbete för Rättsregistercentralen. År 2012 utfärdade centralen sammanlagt ungefär 79 000 straffregisterutdrag för arbete och studier med barn. Rättsregistercentralen har uppskattat att det, omvandlat till resurser, tar ungefär ett årsverke i anspråk att handlägga 8500 utdrag.

Det nya straffregistersystemet som togs i bruk i maj 2013 förväntas underlätta faktureringen av utdragen och den vägen i någon mån minska arbetet och kostnaderna med utfärdandet. Dessutom gör den föreslagna lagen det möjligt att begära straffregisterutdrag för frivilliga mera centraliserat än i dagsläget, eftersom organisationen av frivilligutdrag själv eller på uppdrag också någon annan motsvarande kan ställa en begäran om utdrag. Detta torde också minska antalet bristfälliga ansökningar.

Å andra sidan kommer Rättsregistercentralen att förorsakas tilläggsarbete i någon mån på grund av särdragen i förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga. Mera arbete medför till exempel det att Rättsregistercentralen som en del av ansökningsförfarandet måste säkerställa att organisationen av frivilliguppdraget lämnar in de uppgifter som lagen förutsätter om på vilket sätt man har försökt trygga de minderårigas personliga integritet. Åtminstone de större aktörerna kan lämna in de här uppgifterna centraliserat, vilket minskar granskningsarbetet.

Med beaktande av de ovan anförda omständigheterna är bedömningen att kontrollen av brottslig bakgrund hos frivilliga i snitt orsakar lika mycket arbete som för personer i

anställnings- eller tjänsteförhållande. Om således antalet utdragsansökningar för frivilligverksamhet, så som konstaterats ovan, uppgår till ca 20 000—40 000 utdrag per år och en handläggare kan producera ca 8500 utdrag om året, innebär det ett behov av tilläggsresurser på uppskattningsvis 2—5 årsverken. Det föreslås att personalkostnaderna och de övriga kostnaderna som orsakas Rättsregistercentralen av utfärdandet av utdrag ska täckas med avgifter som tas ut för utdragen.

Straffregisterutdragen har varit avgiftsbelagda sedan början av 2012, fränsett utdrag som utfärdas för studerande. Motiveringen för att göra utdragen avgiftsbelagda var deras avsevärt stora antal, vilket hade lett till att Rättsregistercentralens anslagsläge hade stramats åt till en kritisk punkt. En grund för avgiften är likaså principerna som fastställs i lagen om grunderna för avgifter till staten beträffande när statliga myndigheters prestationer ska vara avgiftsbelagda samt rådande allmän avgiftspolitisk praxis.

Utdragsavgiften utgår från kostnaderna för handläggningen. Till handläggningen av straffregisterutdrag hör granskning av ansökningens riktighet, sökningar efter uppgifter från straff- och bötesregistret som ska antecknas i utdragen, utskrift och postning av utdraget samt fakturerings- och indrivningsåtgärder. Handläggning och utfärdande av ett enskilt utdrag om brottslig bakgrund medför enligt beräkning genomsnittliga kostnader för Rättsregistercentralen på 13,40 euro (RP 48/2011 rd). Ett ökat internationellt informationsutbyte medför dock mera arbete än tidigare för Rättsregistercentralen. Därför finns det ett tryck på att höja beloppet för utdragsavgiften.

Också utdraget för frivilligutdrag föreslås vara avgiftsbelagt. I princip är det den som beställer utdraget dvs. organisatören av frivilliguppdrag som är betalningsskyldig. Utdragsavgiften föreslås vara lika stor som angetts ovan. Om det utfärdas 20 000—40 000 utdrag per år, innebär det sammanlagt 268 000—536 000 euro i intäkter per år. Den summan är avsedd att täcka Rättsregistercentralens kostnader för utfärdandet av utdrag.

Eftersom det enligt förslaget är organisatören av frivilligverksamhet som ska begära utdrag styrs också kostnaderna för begäran i

regel till organisatören. Eftersom det ska vara frivilligt att begära utdrag och avgiften för utdraget avses följa självkostnadsprincipen i lagen om grunderna för avgifter till staten kan ett sådant arrangemang inte anses orimligt för organisatörerna av frivilliguppdrag.

Så som konstaterats är det svårt att förutspå antalet utdrag som kommer att begäras. Därför är det viktigt att de relevanta myndigheterna, dvs. särskilt Rättsregistercentralen, och de största organisatörerna av frivilliguppdrag i samarbete skapar smidiga tillvägagångssätt, om möjligt redan innan den föreslagna lagen träder i kraft. Genom samarbete och på förhand överenskomna tillvägagångssätt kan man säkerställa att lagstiftningen fungerar och resurserna räcker till för alla parter.

4.2 Samhälleliga konsekvenser

Propositionen har konsekvenser för frivilligverksamheten genom att den ger organisatörerna av frivilliguppdrag mera arbete. Man har dock strävat efter att göra lagstiftningen så smidig som möjligt, så att den inte onödigt försvårar organisatörernas verksamhet. För det första ska det för organisatören av frivilliguppdrag vara en rätt och inte en skyldighet att kontrollera brottslig bakgrund. Dessutom betonar propositionen betydelsen av nödvändiga förebyggande åtgärder för att skydda barnen så att lagens syfte fullföljs. Med de här åtgärderna kan organisatören av frivilliguppdrag för egen del påverka antalet uppdrag som omfattas av lagens tillämpningsområde.

Den föreslagna lagen har både direkta och indirekta konsekvenser för barn. Propositionen betonar organisatörens ansvar i skyddet av barnens personliga integritet, vilket syftar till att främja minderårigas uppväxt, utveckling och välfärd. De instruktioner eller procedurer som organisatören bygger upp för att skydda barnen har med tanke på barnens trygghet större betydelse än kontrollen av brottslig bakgrund. Frivilligverksamhet bör ordnas så att det inte uppstår tillfällen till övergrepp eller sådana kan begränsas. Genom sådana förebyggande åtgärder av social kontroll kan man alltså minska risken för att barn ska utsättas för övergrepp eller andra brottsliga aktiviteter.

Med själva förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund kan man förhindra att personer som gjort sig skyldiga till handlingar som är skadliga för barnens säkerhet och sunda utveckling framöver arbetar med barn. Förfarandet i sig eliminerar dock inte möjligheten till övergrepp helt och hållet, det har i själva verket endast en begränsad betydelse i säkerställandet av minderårigas personliga integritet. Därför måste man också fästa tillräcklig uppmärksamhet vid andra förebyggande åtgärder.

Även om förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund inte eliminerar risken för övergrepp, är den allmänna medvetenheten om att man kan ty sig till förfarandet ägnat att minska antalet personer med tendens att utöva brott mot barn från att söka sig till de här uppgifterna. Således kan även det faktum att frivilliguppdragets organisatör har skridit till åtgärder för att ordna sin verksamhet så att den är säker för barn fungera som ett slags intyg över gott anseende för de minderårigas föräldrar. Detta är för sin del ägnat att också bland andra frivilligaktörer sprida en sådan organisationskultur som behövs för att skydda barnen.

5 Beredningen av propositionen

Den 26 mars 2012 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp med uppgift att lägga fram ett förslag i form av en regeringsproposition om att utvidga förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund till frivilligverksamhet. Arbetsgruppen skulle bereda de lagstiftningsändringar som behövs för att genomföra artikel 10 i det nya direktivet om bekämpande av övergrepp mot barn och som ska göra det möjligt att kontrollera brottslig bakgrund hos personer som söker sig till sådan frivilligverksamhet där dessa direkt och regelbundet har kontakt med barn. Arbetsgruppen skulle sträva efter att de lagändringar den föreslår inte försvårar ordnandet av frivilligverksamhet eller deltagande i frivilligverksamhet. Därför skulle den fundera på hurdan frivilligverksamhet det är befogat att utvidga kontrollen av brottslig bakgrund till.

Under arbetets gång hörde arbetsgruppen flera föreningar, förbund och andra intressentgrupper som utövar frivilligverksamhet.

Beredningen har gjorts i samarbete med dessa intressenter. I inledningsfasen av arbetsgruppens arbete hösten 2012 kallades representanter för olika organisationer som ordnar frivilligverksamhet till arbetsgruppens möten för diskussioner. Representanter för följande organisationer hördes: VALO Finlands Idrott rf, Undervisningssektorns Fackorganisation OAJ, Mannerheims barnskyddsförbund rf, Finlands scouter, Ensi- ja turvakotienliitto ry, Finlands Ungdomssamarbete Allians rf, Centralförbundet för barnskydd rf, Rädda barnen rf, SOSTE Finlands social och hälsa rf, Finlands föräldraförbund rf samt kyrkostyrelsen. Dessutom hörde arbetsgruppen barnombudsman Maria-Kaisa Aula.

Dessa organisationer hördes på nytt vid ett samråd som ordnades i slutfasen av arbetsgruppens arbete i april 2013 där arbetsgruppens preliminära förslag presenterades. Utöver de organisationer som hördes i det första stadiet hade dessutom kallats Kommunförbundet rf.

Responsen från intressentgrupperna i den grundläggande beredningsfasen var i huvudsak positiva och man har så långt det är möjligt försökt beakta deras önskemål. I samråden har man fått värdefull information om frivilligverksamheten och dess omfattning samt om därmed sammanhängande funktioner för utvärderingen av lagens tillämpningsområde och konsekvenser.

Arbetsgruppens betänkande blev klart den 31 maj 2013 (Justitieministeriets betänkanden och utlåtanden 33/2013). Betänkandet sändes på remiss till 21 myndigheter och organisationer, 20 remissvar kom in. Yttranden lämnades in av arbets- och näringsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, Rättsregistercentralen, biträdande justitiekansler, riksdagens biträdande justitieombudsman, dataombudsmannens byrå, kyrkostyrelsen, Kommunförbundet, Barnombudsmannen, Centralförbundet för barnskydd, Mannerheims barnskyddsförbund, SOSTE Finlands social och hälsa rf, Allians rf, VALO Finlands Idrott rf, Finlands föräldraförbund, Ensi- ja turvakotienliitto, Finlands scouter, Rädda barnen rf och välfärdskommittén för barn och unga inom Suomen vapaakristillinen neuvosto (Finlands frikyrkliga råd). Synpunkter på be-

tänkandet ombads även av företrädare för polis och åklagare.

Remissresponsen var positiv och den föreslagna nya lagstiftningen om granskning av brottslig bakgrund hos frivilliga fick allmänt understöd. Särskilt positiv ställde man sig till den allmänna förpliktelsen som föreslås i lagen att vidta åtgärder som ska trygga minderårigas personliga integritet. Remissinstanserna höll med om arbetsgruppens synsätt att

granskningen av brottslig bakgrund endast är ett sätt att trygga minderårigas personliga integritet. En del remissinstanser ansåg att tröskeln för att begära ett utdrag i arbetsgruppens förslag till vissa delar hade ställts för högt. Propositionen försöker beakta denna respons. En del företrädare för organisationerna ansåg i sina remissyttranden att utdraget bör vara avgiftsfritt.

DETALJMOTIVERING

1 Innehållet i artikel 10 i direktivet och dess förhållande till den lagstiftningen i Finland

Europaparlamentets och rådets direktiv om bekämpande av sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi utfärdades i december 2011. Direktivet föreskriver om minimibestämmelser i definitionen av brott och påföljder som gäller sexuella övergrepp mot barn, sexuell exploatering av barn och barnpornografi samt kontaktsökning av barn i sexuellt syfte. Direktivet förutsätter brottsförebyggande och offer-skyddande åtgärder samt åtgärder för att förhindra att personer som dömts för sexualbrott arbetar med barn. Medlemsstaterna ska senast den 18 december 2013 sätta i kraft de lagändringar som behövs för att följa direktivet.

Redan rambeslutet som föregick direktivet innehöll en bestämmelse om att en person som har dömts för sexualbrott mot barn i förekommande fall kan avstängas, tillfälligt eller permanent, från utövande av sådan verksamhet som hänför sig till tillsyn av barn. Det nya direktivet innehåller en motsvarande bestämmelse (artikel 10). I direktivet preciseras bestämmelsen så att arbetsgivare vid rekrytering ska ha rätt att begära information om eventuella fällande domar för sexualbrott mot barn hos en sökande. Det nya direktivet förutsätter att det förutom för yrkesverksamhet också av personer som deltar i organiserad frivilligverksamhet (på engelska "organised voluntary activities") ska kunna begäras uppgifter om eventuella fällande domar för sexualbrott mot barn. Detta gäller frivilligverksamhet som består i direkta och regelbundna kontakter med barn. Direktivet överlämnar detaljerna i förfarandet till medlemsstaternas prövningsrätt.

Artikel 10.1

Enligt *punkt 1* i artikeln ska medlemsstaterna för att undvika risk för återfall i brott vidta de åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att en fysisk person som har

dömts för något av de brott som avses i direktivet, tillfälligt eller permanent, kan förhindras att utöva åtminstone yrkesverksamhet som inbegriper direkta och regelbundna kontakter med barn. De brott som avses i artikeln är sexuella övergrepp, sexuell exploatering, såsom att utnyttja ett barn i prostitution, brott i samband med barnpornografi och kontaktsökning med barn i sexuellt syfte. Vidare är enligt artikel 7 i direktivet anstiftan och medhjälp till dessa brott straffbelagda, liksom även försök att begå vissa brott.

Punkt 1 i artikeln motsvarar motsvarande bestämmelse i rambeslutet som direktivet bottnar i. Det finska förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund har ansetts uppfylla kraven enligt rambeslutet, därmed kräver genomförandet av punkt 1 inga lagändringar. I direktivförhandlingarna fördes det uttryckligen fram att denna punkt inte förutsätter att det byggs upp ett så kallat yrkesförbudssystem, även om ordalydelsen delvis antyder något i den riktningen. Förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund som införts i Finland kan i praktiken anses ge samma slutresultat, eftersom utgångspunkten är att personer inte rekryteras till anställnings- eller tjänsteförhållanden, om de har blivit dömda för sexualbrott mot barn. Eftersom det i punkt 2 förutsätts att arbetsgivaren ska ges rätt att i samband med rekryteringen begära uppgifter om eventuella fällande domar, kan enbart ett av domstolen meddelat yrkes- eller verksamhetsförbud inte bedömas vara en tillräcklig åtgärd för att uppfylla direktivets krav. Således stödjer direktivet ett bevarande av det för närvarande gällande kontrollförfarandet i Finland.

Artikel 10.2

Enligt *punkt 2* i artikeln ska arbetsgivare på lämpligt sätt i enlighet med nationell lagstiftning ha rätt att begära information om det i straffregistret finns fällande domar för något av de brott som avses i direktivet när de rekryterar en person till yrkesverksamhet eller organiserad frivilligverksamhet som innefattar direkta och regelbundna kontakter med

barn. Som ett lämpligt sätt anses till exempel tillgång till uppgifterna på begäran eller via den berörda personen. Rätten att få information som direktivet avser kan också tillgodoses genom att möjliggöra rätt att få information om så kallat yrkes- eller verksamhetsförbud, i direktivets ordalydelse om diskvalifikation till följd av sådana domar att utöva verksamhet som innefattar direkta och regelbundna kontakter med barn.

I skäl 40 i direktivet som anknyter till den här punkten konstateras att det bland arbetsgivarna som ska ha rätt att kontrollera brottslig bakgrund bör inbegripas personer som bedriver organisationer som är aktiva inom frivilligverksamhet som omfattar tillsyn över barn och/eller omsorg om barn och som innebär direkt och regelbunden kontakt med barn. I skälet konstateras det emellertid att vad som avses med organiserad frivilligverksamhet bör fastställas i enlighet med nationell lagstiftning. Enligt ingressen ska det också definieras i nationell lagstiftning på vilket sätt information ska överlämnas till arbetsgivaren och organisatören av frivilligverksamhet samt vad som avses med direkt och regelbunden kontakt med barn. Direktivet överlämnar alltså rätt mycket prövningsrätt till medlemsstaterna med avseende på det nationella genomförandet av åtgärderna enligt artikeln.

En närmare redogörelse för den nuvarande lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn finns ovan i kapitel 2 om nuläget. Enligt lagen är arbetsgivare skyldiga att begära att få se ett utdrag om brottslig bakgrund före rekrytering i anställnings- eller tjänsteförhållanden som varaktigt och i väsentlig grad består i att utan vårdnadshavarens närvaro arbeta i personlig kontakt med en minderårig. Eftersom man i dagsläget endast kan kontrollera brottslig bakgrund hos dem som söker till anställnings- eller tjänsteförhållanden, kräver ett genomförande av skyldigheterna enligt punkt 2 ny lagstiftning som gör det möjligt att kontrollera brottslig bakgrund hos frivilliga. Den nuvarande lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn gäller morgon- och eftermiddagsverksamhet för minderåriga samt privata social- och hälsovårdstjänster när de sköts av någon som

inte står i anställnings- eller tjänsteförhållande till serviceproducenten. Detta innebär att uppdraget till exempel sköts som frivilligarbete. Utanför lagens tillämpningsområde kvarstår dock en stor grupp frivilligaktörer, vilkas brottsliga bakgrund inte kan kontrolleras vid rekryteringen till verksamheten.

I straffregisterutdraget som Rättsregistercentralen utfärdar anges uppgifter bland annat om fällande domar för sexualbrott. Direktivet förutsätter att arbetsgivare och organisationer av frivilligverksamhet ska ha rätt att begära information om fällande domar för alla brott enligt direktivet. Största delen av brotten enligt artiklarna 3—7 i direktivet blir enligt strafflagen bedömda antingen som pornografibrott enligt 17 kap. eller som sexualbrott enligt 20 kap.

Vissa brott som anges i direktivet kan bli bedömda inte endast som sexualbrott enligt 20 kap. i strafflagen utan även som människohandel enligt 3 § eller som grov människohandel enligt 3 a § i 25 kap. i strafflagen. Sådana brott kan i synnerhet vara handlingar enligt artikel 4 i direktivet som har samband med sexuell exploatering, såsom att rekrytera eller tvinga barn till prostitution eller pornografiska föreställningar. Av den orsaken bör till förteckningen i 6 § 2 mom. i straffregisterlagen över brott som ska antecknas på utdraget fogas människohandel och grov människohandel. Dessa brottsrekvisit fogades till strafflagen 2004, dvs. först efter att lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn stiftades. Eftersom det av utdraget i dagsläget framgår fällande domar inte endast för sexual- och pornografibrott utan även för grovt rån, kan det med fullt skäl anses att människohandelsbrott hör till den typen av handlingar för vilka fällande domar bör framgå av utdraget.

För människohandel kan dömas till fängelsestraff i minst fyra och högst sex månader. För grov människohandel kan å sin sida dömas till fängelse i minst två och högst tio år. Människohandel anses i princip vara grovt enligt kvalifikationsgrunderna i 3 a § när brottet riktar sig mot ett barn under aderton år. Även om det enligt bestämmelserna om människohandel endast är möjligt att döma till fängelsestraff för människohandel, gör de allmänna bestämmelserna i strafflagen det

dock i princip möjligt att utfärda bötesstraff också till följd av brott av den här typen. På grund av direktivets förpliktelser måste också fällande domar som eventuellt meddelas i andra medlemsstater beaktas och därför ska uppgifterna i utdragen antecknas så täckande som möjligt.

Enligt denna punkt ska arbetsgivare och organisationer av frivilligverksamhet ha rätt att begära information inte endast om fällande domar, utan även om eventuella diskvalifikationerna att utöva verksamhet, dvs. om så kallade yrkes- eller verksamhetsförbud. Finland har inte något sådant verksamhetsförbud, men i en del medlemsstater kan sådana förbud utfärdas. I dagsläget antecknas endast uppgifter om fällande domar för brott i straffregisterutdraget. På grund av artikelns förpliktelser bör straffregisterlagen ändras så att även uppgifter om verksamhetsförbud som har utfärdats i andra medlemsstater framgår av registret.

Artikel 10.3

I *punkt 3* i artikeln förutsätts det att medlemsstaterna för tillämpning av punkterna 1 och 2 ska överföra uppgifter om fällande domar för brott som definieras i direktivet eller om yrkes- eller verksamhetsförbud som utfärdats på grund av dessa domar i enlighet med de förfaranden som anges i rådets rambeslut även då det enligt artikel 6 sker med samtycke av den berörda personen. Det förutsätts således i denna punkt att uppgifter om fällande domar eller verksamhetsförbud som meddelats av domstol på begäran överlämnas till en annan medlemsstat. Det enda villkoret som ställs för överlämnandet av uppgifter är att de ska begäras med den berörda personens samtycke. Bestämmelsen syftar till att säkerställa att personer som har dömts för sexualbrott mot barn efter meddelad dom inte ska kunna söka sig till arbete eller verksamhet med barn i en annan medlemsstat.

Syftet med straffregisterrambeslutet är att säkerställa utbytet av uppgifter mellan medlemsstaterna om fällande domar som gäller medborgare i medlemsstaterna. För utbytet av uppgifterna inrättades det genom rambeslutet en ram för utveckling av ett adbaserat system för informationsutbyte (EC-

RIS). Rambeslutet i fråga har genomförts genom EU-straffregisterlagen. I samband med genomförandet ändrades dessutom 6 § i straffregisterlagen. Ändringarna som gjordes i samband med genomförandet av rambeslutet bygger på att information för andra ändamål än behandlingen av ett brottmål överförs till centralmyndigheten i en annan medlemsstat när den berörda personen själv i den staten ber om ett utdrag beträffande sig själv. Det verkar dock som om det i artikel 10.3 i direktivet skulle förutsättas att uppgifterna ska överlämnas till en annan medlemsstat oavsett om den berörda personen själv har begärt ett utdrag beträffande sig själv eller om det till exempel är arbetsgivaren som har begärt utdraget direkt av centralmyndigheten med personens samtycke.

I skäl 41 och 42 i direktivet klargörs åtgärderna som genomförandet av artikel 10.3 förutsätter. I det första skälet konstateras att direktivet med vederbörligt beaktande av medlemsstaternas olika rättsliga traditioner utgår från att tillgång till straffregisteruppgifter endast beviljas av antingen de behöriga myndigheterna eller den berörda personen och inte innebär någon skyldighet att ändra de nationella system som reglerar straffregistren eller tillgången till dem. I det senare skälet igen sägs det att syftet med direktivet inte är att harmonisera reglerna vad avser berörda personers samtycke vid utbyte av information ur straffregister, dvs. huruvida sådant samtycke ska krävas eller inte. Vidare konstateras det att oavsett om samtycke krävs eller inte krävs enligt den nationella lagstiftningen innebär direktivet ingen ny skyldighet att ändra den nationella lagstiftningen och de nationella förfarandena i detta hänseende.

Dessa ingressuttalanden kan till vissa delar uppfattas stå i konflikt med artikeltexten. I punkt 3 i artikeln förutsätts det nämligen att uppgifterna ska överlämnas när de begärs till en annan medlemsstat med den berörda personens samtycke. Frånsett den lag som nu föreslås har huvudregeln i finsk lagstiftning varit att ett utdrag om brottslig bakgrund på basis av straffregistret för ändamål som fastställs i lag endast kan utfärdas till vissa myndigheter samt till en enskild person beträffande denne själv. Såsom tidigare konstaterats verkar ordalydelsen i artikel 10.3 förut-

sätta att uppgifterna om fällande domar för sexualbrott mot barn ska lämnas ut till centralmyndigheten i en annan medlemsstat också i det fallet att den berörda personen inte själv ber om uppgifterna, utan till exempel arbetsgivaren med den berörda personens samtycke. Genomförandet av denna förpliktelse förutsätter att uppgifter från den finska centralmyndigheten, dvs. Rättsregistercentralen, lämnas ut till de andra medlemsstaternas centralmyndigheter för kontroll av brottslig bakgrund för verksamhet med barn, oavsett vem i medlemsstaten i fråga som begär utdraget. Det enda villkoret är att den berörda personen har gett sitt samtycke till att uppgifterna begärs.

2 Lagförslag

2.1 Lag om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn

1 §. Lagens syfte. Syftet med den föreslagna lagen är att skydda minderårigas personliga integritet och på så sätt främja och trygga deras uppväxt, utveckling och välfärd. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar syftet såväl med lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn som med barnskyddslagen. Bestämmelsen får betydelse i tillämpningen av lagen, till exempel när man i enlighet med 4 § bygger upp verksamhetsmodeller för bekämpning av oegentligheter mot barn.

2 §. Tillämpningsområde. Föreslagna 1 mom. gäller lagens tillämpningsområde. Enligt momentet ska lagen föreskriva om ett förfarande för kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland minderåriga.

Av tydlighetsskäl föreslås det i 2 mom. restriktiva bestämmelser med avseende på lagens tillämpningsområde. Enligt momentet ska lagen för det första inte tillämpas inte på uppdrag som sköts i förvärvssyfte på basis av ett uppdragsavtal med en organisatör av frivilliguppdrag. Följaktligen ska lagen inte tillämpas på personer som i egenskap av näringsidkare eller annars i förvärvssyfte arbetar för organisatörens räkning.

Den föreslagna restriktionen utesluter inte uppdrag ur lagens tillämpningsområde för vilka den frivillige får kostnadsersättningar eller någon annan formell ersättning. Den restriktiva bestämmelsen ska inte heller gälla fall där den frivillige sköter ett uppdrag utan uppdragsavtal med organisatören. Till exempel barnvakterna som Mannerheims barnskyddsförbund förmedlar ingår uppdrag eller anställning med vårdnadshavarna till barnet som ska vårdas, inte med Mannerheims barnskyddsförbund. Följaktligen utesluter den restriktiva bestämmelsen inte sådana personer ur lagens tillämpningsområde.

Enligt den andra bestämmelsen som avgränsar tillämpningsområdet ska lagen inte tillämpas på uppdrag som enligt lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn kräver uppvisande av ett straffregisterutdrag. Lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn tillämpas förutom på personer i tjänste- eller anställningsförhållande, även på frivilliga som i enlighet med 5 a § i lagen ordnar morgon- eller eftermiddagsverksamhet som en kommun eller samkommun skaffar enligt lagen om grundläggande utbildning eller som deltar i sådan verksamhet. På kontrollen av brottslig bakgrund hos sådana personer tillämpas enligt förslaget fortsatt den gällande lagen om kontroll av brottslig bakgrund. Likaså ska kontrollen av brottslig bakgrund till exempel hos privata producenter av social- och hälsovårdstjänster och familjevårdare fortsatt omfattas av tillämpningsområdet i gällande lag.

Den föreslagna lagen ska endast tillämpas på frivilliga som deltar i verksamhet bland barn. Bestämmelser om granskning av brottslig bakgrund finns förutom i lagen om kontroll av brottslig bakgrund bland annat i lagen om yrkesutbildning, i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning, i yrkeshögskolelagen och i universitetslagen. Dessa lagar ska enligt förslaget fortsatt tillämpas.

3 §. Definitioner. I paragrafen definieras organisatören av frivilliguppdrag och den frivillige. Med definitionen av en organisatör av frivilliguppdrag vill man visa att lagen endast ska tillämpas på frivilligverksamhet av ett visst slag. Detta var nödvändigt för att man skulle kunna förutse lagens konsekven-

ser och säkerställa att förfarandet för kontroll av bakgrund är proportionerligt. Därför är lagen endast tillämplig på frivilligverksamhet som ordnas av sådana enheter som definieras i *punkt 1*. Enligt den ska med organisatör av frivilliguppdrag avses en registrerad förening, stiftelse eller någon annan privat- eller offentligrättslig juridisk person eller enskild näringsidkare i vars namn den verksamhet för minderåriga som anknyter till frivilliguppdraget har organiserats.

Enligt direktivet ska man ha rätt att begära uppgifter om brottslig bakgrund hos en person när det är fråga om organiserad frivilligverksamhet. Enligt förslaget ska med organiserad frivilligverksamhet i Finland endast förstås sådana enheters verksamhet som är registrerade i register som myndigheterna för i syfte att verifiera juridiska personer. Följaktligen kan till exempel inte enskilda personer eller oregistrerade grupper med hänvisning till lagen börja begära straffregisterutdrag om andra enskilda personer.

Den föreslagna definitionen av en organisatör av frivilliguppdrag är omfattande. En organisatör av frivilliguppdrag kan till exempel vara en registrerad förening eller ett företag eller ett religionssamfund. Det har ingen betydelse vilken organisationsform organisatören av uppdraget har. Det viktigaste är att frivilliguppdragets organisatör är korrekt registrerad.

I praktiken är alla aktörer som avses i den föreslagna paragrafen, dvs. föreningar, stiftelser eller andra privat- eller offentligrättsliga juridiska personer och enskilda näringsidkare registrerade i företags- och organisationsdatasystemet. I 3 § i företags- och organisationsdatalagen (244/2001) räknas de enheter upp som ska registreras i företags- och organisationsdatasystemet. Dessa är bland annat fysiska personer eller dödsbon som bedriver näringsverksamhet, öppna bolag, kommanditbolag, aktiebolag, andelslag, föreningar, stiftelser och andra privaträttsliga juridiska personer, staten och statliga inrättningar, kommuner, samkommuner, församlingar och andra religionssamfund samt andra offentligrättsliga juridiska personer. De basregister som företags- och organisationsdatasystemet bygger på är handelsregistret, föreningsregistret och stiftelseregistret.

De företag och organisationer som registreras i företags- och organisationsdatasystemet får ett företags- och organisationsnummer (FO-nummer). Ideella föreningar har FO-nummer om de inte endast har anmälts till föreningsregistret utan även antingen till handelsregistret eller till något av skatteförvaltningens register. Registreringsvillkoret ska säkerställa att frivilliguppdragets organisatör klart ska gå att identifiera när Rättsregistercentralen bedömer förutsättningarna för att utfärda ett utdrag.

Organisatören av ett frivilliguppdrag är den i vars namn verksamheten för minderåriga ordnas. Den organiserade verksamheten kan variera. Det kan till exempel handla om föreningar eller församlingar som ordnar fritidsaktiviteter eller annan stödverksamhet för minderåriga. Det kan även handla om företag, såsom privata barnträdgårdar eller vårdhem som tar med frivilliga i sin verksamhet. Även kommunerna kan ordna bland annat stödpersons- eller stödfamiljeverksamhet för minderåriga. I sådana fall kan de frivilliga som deltar i verksamheten komma med via någon organisation. Även en sådan enhet vars huvudsakliga verksamhet hänför sig till något annat än frivilligverksamhet för minderåriga kan anses vara organisatör av frivilligverksamhet som avses i lagen.

En förening, stiftelse eller någon annan privat- eller offentligrättslig juridisk person eller enskild näringsidkare kan enligt förslaget anses vara en sådan organisatör av frivilliguppdrag som avses i paragrafen också i det fallet att det egentliga uppdraget sköts för någon annans räkning. Avgörande är att uppdraget kan anses vara skött i organisatörens namn. Som exempel på en sådan förening som ska anses vara organisatör av frivilliguppdrag kan nämnas Mannerheims barnskyddsförbund som förmedlar barnvakter. Då organiseras vårduppdraget i Mannerheims barnskyddsförbunds namn. Förbundet förmedlar barnvakter, men ordnar också barnvaksutbildning och övervakar barnvakterna.

I *punkt 2* ingår en definition av den frivillige. Enligt den föreslagna punkten avses med den frivillige en person som deltar eller har för avsikt att delta i frivilligverksamhet utan att stå i tjänste- eller anställningsförhållande till en organisatör av frivilliguppdrag. Avgö-

rande här är alltså att uppdraget sköts utan tjänste- eller anställningsförhållande till organisationen av frivilliguppdraget. Alla sådana frivilliga sköter dock inte nödvändigtvis uppgifter för vilka ett straffregisterutdrag kunde ansökas. I föreslagna 5 § definieras förutsättningarna för ansökan om utdrag mera i detalj.

Det utövas mycket frivilligverksamhet med minderåriga bland annat i idrotts- och hobbyföreningar och i scoutverksamheten, där frivilliga kan medverka i mycket varierande uppgifter. Frivilliga deltar också som stödpersoner, stödfamiljer och semesterfamiljer inom barnskyddet och i ungdomsarbetet. Kyrkorna och religionssamfunden ordnar aktiviteter för barn, såsom olika klubbar och skriftskols- och andra läger, där ledarna är frivilliga.

Som frivilliga enligt lagen kan också betraktas personer som står i anställningsförhållande eller sköter frivilliguppdraget i förhållande till en tredje part, men som ändå gör det i organisationens namn eller förmedlad av organisationen. Sådana, kan man tänka sig, är till exempel barnvakterna som förmedlas av Mannerheims barnskyddsförbund. När ett barn ska vaktas uppstår det nämligen ett anställningsförhållande mellan barnets vårdnadshavare och barnvakten. Det är emellertid Mannerheims barnskyddsförbund som förmedlar barnvakterna och som utbildar dem innan de får en chans att via förbundet få arbeta som barnvakter. Vårdarbetet kan alltså då anses ske i Mannerheims barnskyddsförbunds namn. Den frivillige sköter dock inte uppdraget utifrån ett avtal med frivilliguppdragets organisation, dvs. med Mannerheims barnskyddsförbund. Sådana personer kan anses vara frivilliga i den mening lagen avser, även om de i någon mån sköter sina uppdrag i förtjänstsyfte. Detta slutresultat kan anses motiverat med hänsyn till att syftet med lagen som ska stiftas är att skydda minderåriga och att dessa personer vanligtvis inte omfattas av den nuvarande lagen om kontroll av brottslig bakgrund.

Så som tidigare har konstaterats spelar det ingen roll med tanke på tillämpningen av lagen att den frivillige till exempel får en kostnadsersättning för uppdraget. Vanligtvis har en sådan ersättning samband med stödper-

sons- eller stödfamiljeverksamhet eller, låt oss säga, med att täcka resekostnader för tränare.

Restriktionen ”av egen vilja” i definitionen av den frivillige avser att poängtera de viktigaste dragen i frivilligverksamhet. Detta sätt att definiera förtydligar för sin del att det inte är meningen att den föreslagna lagen ska reglera till exempel kontroll av brottslig bakgrund hos beväringar.

4 §. Åtgärder för att trygga minderårigas personliga integritet. I paragrafen föreskrivs om förebyggande åtgärder för att skydda barn. Enligt den ska organisationen av frivilliguppdrag som avses i lagen skapa sådana instruktioner eller procedurer för verksamheten som behövs för att uppnå syftet med lagen samt ta ställning till om frivilliguppdraget är sådana att kontroll av brottslig bakgrund bör göras för de frivilliga som väljs till dem. Syftet med den föreslagna paragrafen är att bidra till en bredare uppkomst av organisationskulturer som skyddar barn. Förslaget baserar sig också på observationen att kontroll av straffregisterutdrag i praktiken endast kan ha en begränsad effekt i tryggheten av minderårigas personliga integritet.

Enligt förslaget ska organisationer av frivilliguppdrag ha en övergripande plan med olika metoder för skyddet av minderåriga. Samtidigt närvaro av flera vuxna hindrar till exempel effektivt sexuella övergrepp mot barn eller att barn annars behandlas illa. Detsamma gäller närvaro av flera minderåriga frivilliga till exempel vid handledning eller träning. I praktiken torde det inte spela någon roll om det gäller närvaro av flera vuxna eller flera minderåriga frivilliga. Avgörande är den sociala kontrollen som närvaron av flera personer i princip leder till.

Även olika instruktioner eller verksamhetsprocedurer gör det tryggare för minderåriga att delta i aktiviteterna. Till exempel har Finlands Idrott rf, VALO, utarbetat en guide om sexuella trakasserier inom motion och idrott för sina medlemsorganisationer och föreningar. Guiden är avsedd för vuxna som är aktiva i organisationerna och föreningarna. Där berättas om sexuella trakasserier och sexualbrott mot barn och ges bland annat anvisningar om hur man kan förebygga att det ges tillfälle till trakasserier samt om

hur man kan ingripa vid trakasserier och övergrepp. VALO har också utarbetat anvisningar om umgänget mellan vuxna tränare och unga idrottare.

Andra metoder som avses i den föreslagna paragrafen för att skydda minderårigas personliga integritet kan till exempel vara att höja barnens medvetenhet om sina egna rättigheter samt om hur de ska gå till väga när de stöter på sexuella trakasserier eller annan osaklig behandling.

Åtgärder av det här slaget kan i många fall trygga barnen effektivare än enbart kontroll av straffregisterutdrag. Ett rent straffregisterutdrag är i slutändan ingen garanti för att den berörda inte skulle ha gjort sig skyldig till exempelvis sexualbrott eller något annat brott som ska antecknas på utdraget, eller inte framdeles skulle göra sig skyldig till ett sådant brott. Kontrollen av utdrag bidrar endast till att utesluta personer som har fått fällande domar från verksamhet med barn. Därför bör de åtgärder som avses i paragrafen uppmärksammas särskilt när frivilliguppdrag organiseras.

Instruktionerna och procedurerna som föreslås i paragrafen bör utarbetas systematiskt och organisationerna av frivilligverksamhet bör till exempel vid ett styrelsemöte eller vid annat beslutsfattande ta upp hur de ska införas. Detta bidrar till att åtgärderna blir effektiva i den praktiska verksamheten. Organisationerna av frivilliguppdrag förväntas i enlighet med 7 § om ansökan om straffregisterutdrag lämna Rättsregistercentralen en redogörelse över dessa åtgärder och om att de har godkänts. Enligt förslaget förutsätter alltså en ansökan om straffregisterutdrag beträffande frivilliga att tillräckliga åtgärder för att säkerställa minderårigas personliga integritet enligt 4 § har vidtagits.

I den föreslagna paragrafen förutsätts inte att varje organisation av frivilligverksamhet nödvändigtvis ska utarbeta egna instruktioner eller verksamhetsprocedurer, de kan i stället beredas till exempel av centralorganisationen, och organisationerna kan sedan ta in centralorganisationens mallar i sin egen verksamhet. En organisation av frivilliguppdrag kan också dra nytta av mallar som tagits fram i någon annan organisation, om de lämpar sig för organisationens egen verksamhet.

Meningen med detta villkor är alltså inte att frivilliguppdragens organisationer ska ställas inför en orimlig börda med att från grunden utarbeta egna detaljerade handlingsprogram.

Utöver instruktionerna eller verksamhetsprocedurerna ska organisationer av frivilliguppdrag enligt lagförslaget ta ställning till om frivilliguppdragen är sådana att kontroll av brottslig bakgrund bör göras för de frivilliga som väljs till dem. En sådan bedömning ska alltså utgöra en del av de övergripande åtgärderna för att trygga minderårigas personliga integritet. Meningen är att organisationerna av frivilliguppdrag på ett allmänt plan ska göra en bedömning av hurudana uppgifter som kräver kontroll av brottslig bakgrund hos de frivilliga. En ansökan om straffregisterutdrag ska uttryckligen anknyta till den uppgift den frivillige ska sköta, inte i så hög grad till orsaker som hänger samman med enskilda frivilligas person. Enhetliga riktlinjer av något slag ska dock inte utgöra hinder för att i slutändan ansöka om utdrag beträffande en frivillig som till exempel redan länge har deltagit i organisationens verksamhet eller på något annat sätt är välbekant. Till exempel inom scouterna har ledarna ofta varit med i scoutverksamheten sedan barnsben.

Förpliktelsen som ställs i paragrafen har nära samband med förutsättningarna för att ansöka om utdrag. Organisationen av frivilliguppdrag ska i samband med ansökan redogöra för de åtgärder som avses i artikeln. Eftersom den föreslagna lagen handlar om ett förfarande för kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga gäller förpliktelsen endast de organisationer av frivilliguppdrag som har för avsikt att utnyttja den rätt att kontrollera brottslig bakgrund hos frivilliga som lagen medger. Det är klart att de åtgärder för att trygga minderårigas personliga integritet som avses i paragrafen kan vidtas även om man inte ansöker om utdrag. Det är att rekommendera att en sådan organisationskultur sprids mera allmänt inom fältet för frivilligverksamhet.

5 §. Rätt att begära straffregisterutdrag. Paragrafen föreskriver om villkoren för begäran om straffregisterutdrag. Enligt 1 mom. ska organisationen av frivilliguppdrag ha rätt, men inte skyldighet att begära straffregisterutdrag. I detta avseende avviker förslaget från lagen om kontroll av brottslig bakgrund.

Detta kan anses motiverat med hänsyn till att frivilliguppdragens karaktär ofta avviker från anställnings- och tjänsteförhållanden till regelbundenhet och art. Dessutom är frivilligverksamheten rent allmänt till den grad oregerad att det inte finns orsak att på samma sanktionshotande sätt förplikta organisationerna av frivilliguppdrag att kontrollera brottslig bakgrund. Det går ofta att ordna hobby- och annan frivilligverksamhet så att minderårigas personliga integritet kan tryggas också på annat sätt än genom kontroll av straffregisterutdrag. Utdraget ska enligt förslaget ansökas hos Rättsregistercentralen.

Enligt förslaget ska de uppgifter ingå i straffregisterutdraget som föreskrivs i 6 § 2 mom. i straffregisterlagen. I utdraget antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka den berörda har dömts för vissa sedlighetssårande gärningar, sexualbrott, våldsbrott eller brott mot liv eller bland annat för narkotikabrott. Ändringen av detta moment i straffregisterlagen ingår i propositionen (lagförslag nr 2).

Lagen syftar framför allt till att göra det möjligt att kontrollera brottslig bakgrund hos vuxna som arbetar med barn. Lagen gör det emellertid också möjligt att begära straffregisterutdrag beträffande minderåriga frivilliga. Minderåriga kan vara aktiva i uppgifter som avses i lagen till exempel som ledare i föreningar eller som lägerassistenter på församlingarnas läger. Det är naturligtvis sällsynt att minderåriga överhuvudtaget har sådana domar som framgår av ett straffregisterutdrag. Personer under 15 år kan inte ha straffregisteruppgifter, så det kan i praktiken inte bli aktuellt att begära utdrag om dem.

Enligt det föreslagna momentet finns det tre villkor för att straffregisterutdrag ska utfärdas. Alla tre villkor ska uppfyllas för att det ska vara fråga om ett uppdrag som omfattas av lagens tillämpningsområde. Enligt 1 mom. får utdrag begäras, om en frivillig ges uppdrag som uppfyller villkoren som räknas upp i paragrafen. Dessa villkor motsvarar i stor utsträckning kriterierna för uppdrag enligt lagen om kontroll av brottslig bakgrund. I vissa avseenden avviker visserligen villkoren en aning från varandra på grund av olikheterna i frivilliguppdrag och anställnings- och tjänsteuppdrag.

Tillämpningsområdet för föreslagna 1 mom. omfattar uppdrag som regelbundet och i väsentlig grad består i undervisning, handledning, vård och omsorg av eller annan samvaro med en minderårig (*punkt 1*). Uppdragen som avses i momentet kan variera. Som exempel kan nämnas tränare i idrottsföreningar, barnvakter, klubbledare, stödpersoner och inkvarterare av utbyteselever.

Med regelbundenhet avses att uppdraget inte sköts sporadiskt, utan under vissa återkommande tidpunkter. Regelbundenhet kan innebära att uppdraget till exempel sköts under ett bestämt antal timmar varje vecka eller vissa dagar i månaden. Det är inte ett villkor att uppdraget alltid sköts exakt samma tid, men tillräcklig regelbundenhet krävs nog. Ett uppdrag som sköts sporadiskt till exempel några gånger om året, utan att man klart har förbundit sig att sköta det, kan inte anses vara ett regelbundet uppdrag. Eftersom frivilliguppdrag stundom sköts rätt kortvarigt, kan ett uppdrag anses regelbundet som sköts till exempel under en bestämd, också kortare, tidsperiod, som till exempel under sommarsäsongen.

I väsentlig grad avser för sin del att ett centralt element i uppdraget består i undervisning, handledning, vård och omsorg av eller annan samvaro med en minderårig. Som exempel kan nämnas ledare i en klubb för minderåriga eller tränare i en idrottsförening. Ett uppdrag där en frivillig till exempel leder ett idrottslag som i regel består av vuxna men några minderåriga också deltar, uppfyller dock inte kravet på väsentlig grad.

Det andra kravet på ett uppdrag är att där ingår personlig kontakt med en minderårig (*punkt 2*). Denna punkt syftar till att avgränsa uppdragen till sådana där det uppstår verklig personlig kontakt mellan en minderårig och den frivillige, vilket normalt är en förutsättning till exempel för sexuella övergrepp eller för att barn annars ska behandlas illa. Det kan inte anses att personlig kontakt uppstår när en frivillig till exempel ambulerar i olika skolor och föreläser för en stor grupp barn. Vid sådana tillfällen är vanligtvis också lärare eller andra vuxna närvarande utöver den frivillige, vilket också skyddar minderåriga mot övergrepp. Å andra sidan kan personlig kontakt uppstå till exempel via olika elektro-

niska medietjänster. Personliga möten med barn bör alltså i denna punkt inte ses som ett villkor för att kontakt ska uppstå.

För det tredje förutsätts det att man uppdraget sköts ensam eller i sådana förhållanden där den minderåriges personliga integritet rimligen inte kan tryggas, trots åtgärder som avses i 4 (punkt 3). Den här punkten handlar alltså om en bedömning av de förhållanden där uppdraget sköts. Om uppdraget i regel sköts tillsammans med andra frivilliga eller i närvaro av en annan vuxen, såsom en förälder till barnet, kan man i princip inte begära ett utdrag. Det finns dock vissa situationer där man kan begära utdrag även om den frivillige inte sköter uppdraget ensam. I det fallet ska förhållandena där uppdraget sköts vara sådana, att den minderåriges personliga integritet, de åtgärder som avses i 4 § till trots, rimligtvis inte kan tryggas. En förutsättning är alltså att de åtgärder som avses i 4 § har vidtagits, men att förhållandena i uppdraget trots det är sådana att risken för kränkningar av den minderåriges personliga integritet är högre än i genomsnitt. Sådana förhållanden kan det vara fråga om till exempel när den frivillige övernattar tillsammans med den minderåriga i samma lokaler. Förhållanden som avses i punkten kan det också vara fråga om när uppdraget består i samvaro med småbarn eller barn med funktionsnedsättningar. Vanligtvis kan säkerheten höjas effektivare genom åtgärder som avses i 4 § när det gäller äldre barn än i fråga om småbarn. Det är till exempel svårt att lära ut säkerhetsfärdigheter till riktigt små barn. Med småbarn uppkommer det också lättare situationer där den frivillige blir ensam med barnet, även om uppdraget i sig sköts tillsammans med en annan frivillig eller i närvaro av någon annan vuxen.

Alla villkor som räknas upp i förteckningen ska uppfyllas för att man ska kunna begära ett utdrag. Eftersom det är svårt att ställa upp entydiga kriterier måste den slutliga bedömningen göras från fall till fall. Vid bedömningen av huruvida villkoren uppfylls bör man inte endast fokusera på de enskilda elementen, utan även på en övergripande utvärdering. Till exempel bör regelbundenhet och väsentlighet granskas tillsammans när man bedömer om det är fråga om ett uppdrag en-

ligt paragrafen. Ju längre man kommer från villkoret om regelbundenhet i uppdraget, dess större tyngd bör det ges att väsentlighetselementet i uppdraget uppfylls ordentligt. Likaså, om det endast delvis ingår undervisning, handledning, vård och omsorg av eller annan samvaro med en minderårig i uppdraget och väsentlighetselementet därmed kan anses vara svagt, bör uppmärksamheten fästas vid uppdragets regelbundenhet. Om uppdraget i sådana fall till exempel sköts på daglig basis, talar detta för att det kan anses handla om ett uppdrag enligt paragrafen. Båda villkoren bör dock uppfyllas i tillräckligt hög grad för att ett utdrag ska kunna begäras.

Avgörande vid bedömningen av hur villkoren i 5 § i lagen uppfylls är inte endast uppdragskriterierna som räknas upp i paragrafen, utan också definitionerna av organisatör av frivilligverksamhet och frivillig som beskrivs i 3 §. Det är till exempel väsentligt att uppdraget i verksamheten för minderåriga som avses i paragrafen ordnas i organisatörens namn. Dessutom ska uppdraget vara sådant som den frivillige sköter utan anställnings- eller tjänsteförhållande till frivilliguppdragets organisatör. Så som konstateras i motiveringarna till 3 § utesluter detta inte att inte den frivillige till exempel kan stå i anställningsförhållande till en tredje part, om uppdraget ändå sköts i organisatörens namn. Som exempel på sådana fall kan de i samband med 2 § nämnda barnvakterna från Mannerheims barnskyddsförbund nämnas som arbetar i Mannerheims barnskyddsförbunds namn, men som står i anställningsförhållande till föräldrarna till barnet som ska vaktas. Mannerheims barnskyddsförbund kan då anses vara den som i verkligheten ger barnvakten uppdraget.

Organisatören av frivilliguppdrag ska enligt 1 mom. ha rätt att begära utdrag i det skedet, då uppdraget ska tilldelas någon. Förfarandet är i det avseendet av samma slag som i lagen om kontroll av brottslig bakgrund som gäller personer i anställnings- eller tjänsteförhållande. Det är klart att det i frivilligverksamhet inte alltid ges uppdrag som avses i lagen på samma sätt via en systematisk process som vid rekrytering till anställnings- eller tjänsteförhållanden. Lagen

syftar dock till att endast göra det möjligt att begära utdrag om sådana frivilliga som har ett tillräckligt klart definierat uppdrag som sköts i organisatörens namn. En del frivilliga är kanske till en början på ett flyktigare sätt med i verksamheten som organisatören av frivilliguppdrag ordnar, men med tiden börjar engagemanget kanske bli mera intensivt och rollen mera etablerad. Utdrag ska alltså kunna begäras om personer som man för första gången har tänkt tilldela ett bestämt på förhand definierat uppdrag, liksom även om personer vilkas uppdragsbeskrivning till exempel i en organisation börjar ta sådan form att den uppfyller villkoren som räknas upp i 5 §.

En anteckning i straffregisterutdraget ska inte i sig innebära förbud att arbeta som frivillig med minderåriga, utan det är i sista hand upp till organisatören av frivilliguppdraget att pröva den frivilliges lämplighet. Utgångspunkten är alltså densamma som vid förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund hos personer i anställnings- och tjänsteförhållande. Detta kan anses motiverat, eftersom det i utdraget också tas med uppgifter om andra brott än sexualbrott riktade mot barn. Möjligheten att utdraget kontrolleras torde redan i sig ha förebyggande verkan så att en person med anteckning om brotten i fråga i sitt straffregister inte söker till frivilliguppdrag som har att göra med barn. Om så ändå skulle ske, kan det i enskilda fall finnas välgående särskilda skäl att trots anteckningen anlita personen för uppdraget i fråga. Det kan komma i fråga till exempel om den berörda personen tidigare har gjort sig skyldig till narkotikabrott, men på ett tillförlitligt sätt kan påvisa att den har ändrat sina vanor. Det kan anses sannolikt att organisatören av frivilliguppdrag anlitar en frivillig för uppdrag som avses i lagen endast efter noggrant övervägande, i det fallet att personen i fråga har anteckning om en fällande dom i sitt straffregister. Om den berörda personen har anteckning om en fällande dom för sexualbrott, kan man anta att prövningen görs särskilt noggrant.

Enligt föreslagna 2 mom. ska rätten att begära ett straffregisterutdrag också gälla antagning av en person till sådan utbildning eller träning som är en förutsättning för att skö-

ta ett uppdrag enligt 1 mom. Det är ändamålsenligt att brottslig bakgrund i vissa fall kan kontrolleras redan innan det blir aktuellt att tilldela personen det egentliga uppdraget. Organisationer kan till exempel utbilda frivilliga till stödpersoner eller för att sköta barn så att utbildningen är en förutsättning för att sköta det egentliga uppdraget.

6 §. *Den frivilliges samtycke som villkor för utfärdande av straffregisterutdrag.* Enligt föreslagna 1 mom. är ett villkor för att straffregisterutdrag ska utfärdas att den frivillige på förhand har gett sitt skriftliga samtycke till ansökan om utdrag. Samtycket kan framgå direkt av ansökan eller vara en separat samtyckeshandling som bifogas ansökan.

I 2 mom. preciseras vad som ska framgå av samtycket. Av samtycket ska framgå att den frivillige innan han eller hon ger sitt samtycke har informerats om straffregisterutdragets syfte och hur det används, vilka uppgifter som antecknas i straffregisterutdraget och om databehandlingen i samband med detta, om organisatörens skyldighet att överlåta utdraget till den frivillige samt vid behov om att straffregisterutdraget söks av en förening som avses i 8 § 1 mom. på uppdrag av organisatören av frivilliguppdraget. Detta syftar till att säkerställa att den frivillige har fått tillräckligt med information om förfarandet innan han eller hon ger sitt samtycke. Organisatören av frivilliguppdraget ska alltså vid inhämtandet av samtycket klargöra syftet med begäran om ett utdrag och frågor kring hur det används för den frivillige. Dessa sakförhållanden kan antingen muntligt eller skriftligt redogöras för den frivillige. Av samtyckeshandlingen ska det dock framgå att den frivillige har informerats om dessa sakförhållanden.

7 §. *Ansökan om straffregisterutdrag.* Enligt 1 mom. ska ansökan om ett straffregisterutdrag göras skriftligt hos Rättsregistercentralen. Det samtycke som avses i 6 § 2 mom. ska ingå i eller fogas till ansökan. Samtycket kan alltså skrivas in i själva ansökningshandlingen eller lämnas till Rättsregistercentralen som en bilaga till ansökan. Rättsregistercentralen ska utarbeta en egen ansökningsmall för frivilliguppdrag och formuläret kan användas som sådant eller som mall för en fritt formulerad ansökan.

I föreslagna 2 mom. räknas de uppgifter upp som mera i detalj ska upptas i ansökan. Enligt *punkt 1* i momentet ska ansökan uppta namn, registreringsnummer samt adress för organisatören av frivilliguppdrag samt, om det är en förening enligt 8 § 1 mom. som ansöker om utdrag, uppgifter om föreningen liksom det uppdrag ansökan gäller. Denna bestämmelse gäller ansökan enligt fullmakt av en centralorganisation eller en sådan organisation som hör till samma centralorganisation som organisatören av frivilliguppdrag. Om det är en sådan organisation som ansöker om utdrag, ska ansökan alltså uppta uppgifter både om organisationen i fråga och om den egentliga organisatören av frivilliguppdrag.

Enligt *punkt 2* ska ansökan uppta den frivilliges namn och personbeteckning, eller om sådan saknas, födelsetid och födelseort, hemkommun, kontaktinformation, medborgarskap och yrke. Enligt *punkt 3* i momentet ska ansökan ytterligare uppta det uppdrag som det är tänkt att den frivillige ska sköta samt en sådan beskrivning av uppdraget som behövs när villkoren för utfärdande av utdrag övervägs. Beskrivningen ska vara sådan att Rättsregistercentralen utifrån uppgifterna har tillräckliga förutsättningar att bedöma huruvida det är fråga om ett sådant uppdrag som avses i lagen. Vidare ska ansökan enligt *punkt 4* uppta uppgifter om de åtgärder som avses i 4 § och om att de har godkänts. Rättsregistercentralen ska alltså ges en utredning över de åtgärder som organisatören av frivilliguppdrag har vidtagit för att uppfylla villkoren i 4 §. Det ska också framgå av ansökan på vilket sätt dessa åtgärder har godkänts. Det betyder information till exempel om att verksamhetsmallarna har godkänts på ett styrelsemöte eller i något annat organ med beslutanderätt. Det är inte meningen att organisationerna av frivilliguppdrag ska behöva lämna in någon detaljerad redogörelse över sina åtgärder till Rättsregistercentralen. Det räcker med att Rättsregistercentralen ges en koncis beskrivning av åtgärderna och av när och i vilket förfarande de har godkänts för att tas i bruk. Om det är fråga om en organisatör av frivilliguppdrag som också i framtiden har för avsikt att begära utdrag om andra frivilliga, går det, om man så önskar, att lämna in uppgifterna till Rättsregistercentralen en

gång och i samband med senare ansökningar hänvisa till de tidigare inlämnade uppgifterna.

8 §. *Ansökan om straffregisterutdrag på uppdrag.* I paragrafen föreskrivs om en möjlighet för en centralorganisation eller en sådan förening som hör till samma centralorganisation som organisatören att ansöka om straffregisterutdrag. Enligt föreslagna 1 mom. ska detta förutsätta ett skriftligt uppdrag av organisatören av frivilliguppdrag. Bestämelsen syftar till att möjliggöra ett smidigt förfarande för organisationerna för begäran om utdrag. Alla organisationer har inte nödvändigtvis resurser på lokalplanet och då är det mera ändamålsenligt att koncentrera ansökningarna om utdrag hos Rättsregistercentralen till centralorganisationen eller en annan "systerorganisation" inom samma centralorganisation. Då blir det också möjligt att göra en samlad ansökan om utdrag för flera frivilliga samtidigt.

Enligt 2 mom. sänder Rättsregistercentralen dock i sådana fall straffregisterutdraget direkt till organisatören av frivilliguppdrag. Detta syftar till att säkerställa att utdrag inte ska behöva skickas i flera omgångar från en organisation till en annan. Eftersom utdraget i varje fall efter kontrollen ska överlämnas till den frivillige i fråga, är det naturligt att det skickas direkt från Rättsregistercentralen till organisatören av frivilliguppdrag som vanligtvis står i direkt kontakt med den frivillige, i motsats till företrädarna för centralorganisationen.

9 §. *Straffregisterutdrag som uppvisas av den frivillige.* I paragrafen föreskrivs om en möjlighet att begära ett utdrag direkt av den frivillige, om den frivillige i sin besittning har ett sådant straffregisterutdrag om sig själv som avses i 6 § 2 eller 5 mom. eller 6 a § i straffregisterlagen. Enligt förslaget får organisatören av frivilliguppdrag be den frivillige visa upp utdraget i en sådan situation, förutsatt att villkoren enligt 5 § om uppdragets natur uppfylls. Om den frivillige i sin besittning har ett giltigt straffregisterutdrag om sig själv som har erhållits tidigare till exempel för en anställning, är det ändamålsenligt att det utdraget utnyttjas också när man söker till frivilliguppdrag. Innan ett utdrag ansöks hos Rättsregistercentralen bör organi-

satören av frivilliguppdrag höra sig för hos den frivillige om förekomsten av ett sådant utdrag. På det sättet kan man undvika onödiga utdragsansökningar. Hänvisningen i momentet till 6 § 2 och 5 mom. och till 6 a § i straffregisterlagen innebär att man när man söker till frivilliguppdrag kan utnyttja ett utdrag som erhållits tidigare för studier eller ett anställnings- eller tjänsteförhållande eller för ett annat frivilliguppdrag.

Det förutsätts i dessa fall att den frivillige lämnar ett skriftligt meddelande där det framgår att han eller hon har informerats om de omständigheter som avses i 6 § 2 mom. Detta innebär i praktiken att organisatören av frivilliguppdrag i samband med att organisatören ber om uppvisande av utdraget ska informera den frivillige bland annat om straffregisterutdragets syfte och hur det används, vilka uppgifter som antecknas i utdraget och om databehandlingen i samband med detta. På det sättet kan man säkerställa att den frivillige vid uppvisandet av utdraget i sin besittning är medveten om omständigheterna kring användningen av utdraget. Det är i organisatörens intresse att spara den frivilliges skriftliga meddelande tillräckligt länge efter att utdraget har kontrollerats, eftersom det kan användas för att påvisa samtycke till uppvisande av utdraget. På det sättet kan man undvika eventuella senare tvister om hurvida utdraget har begärts korrekt.

Eftersom det är frivilligt att begära ett utdrag, föreslås det inte i lagen någon bestämmelse om giltighetstiden för ett utdrag som den frivillige själv uppvisar. Som ett allmänt rättesnöre kan man dock se den bestämmelsen som ingår i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer i anställnings- och tjänsteförhållande, enligt vilken ett utdrag inte får vara äldre än sex månader. Om utdraget som den frivillige har i sin besittning är betydligt äldre än så, har organisatören av frivilliguppdrag en motiverad grund att ansöka om ett nytt utdrag beträffande den frivillige direkt från Rättsregistercentralen.

10 §. Information om begäran om straffregisterutdrag. I paragrafen föreskrivs om informationsskyldighet för organisatören av frivilliguppdrag. Enligt den ska en organisatör av frivilliguppdrag som söker frivilliga för uppdrag som avses i lagen informera om

sin avsikt att begära ett straffregisterutdrag enligt 6 a § i straffregisterlagen om den frivillige. Om organisatören av frivilliguppdrag söker frivilliga med en platsannons, ska det av annonsen framgå att det kommer att ansökas om straffregisterutdrag om dem som väljs till uppdraget. Bestämmelsen är nödvändig med tanke på den frivilliges rätt till information. Det är motiverat att frivilliga redan när de överväger att söka sig till ett frivilliguppdrag blir informerade om att det kommer att ansökas om straffregisterutdrag.

I praktiken söks frivilliga ofta på andra sätt än genom egentliga platsannonser. Organisatören av frivilliguppdrag kan till exempel på sin webbplats ha ett allmänt omnämnande om det frivilligarbete man ordnar. Om det är möjligt att med en öppen ansökan direkt via webbplatsen eller annars genom kontakt till organisatören av frivilliguppdrag söka som frivillig till uppdrag som avses i lagen, ska det på webbplatsen finnas ett omnämnande om att det kommer att ansökas om ett utdrag, förutsatt att organisatören av frivilliguppdrag har för avsikt att utnyttja det förfarande för kontroll av brottslig bakgrund som lagen tillåter. Organisatören av frivilliguppdrag bör alltså se till att den frivillige tillräckligt tidigt får information om förfarandet för straffregisterutdrag.

11 §. Anteckning om granskat straffregisterutdrag och överlämnande av utdraget till den frivillige. Paragrafens innehåll motsvarar utgångsmässigt 7 § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Enligt 1 mom. i paragrafen får i personuppgifterna om den som har visat upp ett straffregisterutdrag endast antecknas att utdraget har visats upp samt utdragets identifikationsuppgifter. Organisatören av frivilliguppdrag som har fått se straffregisterutdraget får inte kopiera det. Med identifikationsuppgifterna som antecknats i utdraget avses främst personens fullständiga namn samt datum. Innehållet i straffregisterutdraget får inte skrivas upp. Detta förfarande ska trygga den frivilliges rätt till privatliv. Enligt 11 § i personuppgiftslagen anses personuppgifter som beskriver en brottslig gärning eller ett straff eller någon annan påföljd för ett brott vara känsliga uppgifter. Förslaget ger alltså inte organisatören av frivilliguppdrag

rätt att behandla känsliga personuppgifter i vidare utsträckning. Enligt 3 § 1 mom. 2 punkten i personuppgiftslagen avses med behandling av personuppgifter insamling, registrering, organisering, användning, över-sändande, utlämnande, lagring, ändring, sam-körning, blockering, utplåning och förstöring av personuppgifter samt andra åtgärder som vidtas i fråga om personuppgifterna. I prakti-ken är till exempel kopiering av ett straffre-gisterutdrag och bifogande av det till den be-rörda personens handlingar behandling av personuppgifter i personuppgiftslagens be-märkelse, vilket enligt den föreslagna be-stämmelsen inte ska vara tillåtet.

Organisatören av frivilliguppdrag ska en-ligt 2 mom. utan dröjsmål efter det att ärendet har behandlats överlämna straffregisterutdra-get till den frivillige som utdraget gäller.

12 §. Tystnadsplikt. I paragrafen föreskrivs om tystnadsplikt för organisatören av frivil-liguppdrag. Uppgifter i straffregisterutdraget får inte röjas för andra än de som nödvändigt behöver dem för att besluta om en person ska tilldelas uppdrag som ingår i lagens tillämp-ningsområde. Uppgifter som är skyddade av tystnadsplikten får inte röjas för utomstående ens efter det att personen inte längre sköter det uppdrag där han eller hon fick informa-tionen. Paragrafen motsvarar till innehållet 8 § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Med tanke på integritetsskyddet hos de personer som omfattas av förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund är det ytterst viktigt att känsliga uppgifter om dem inte sprids. För brott mot denna tystnadsplikt kan bestraffas i enlighet med 15 § i förslaget.

13 §. Förseelse mot bestämmelserna om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga. I paragrafen föreskrivs om en ny förseelse som hänför sig till skyldigheten enligt 11 § att överlämna utdraget till den frivilliga det gäller. Enligt paragrafen ska den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot skyldigheten enligt 11 § 2 mom. att utan dröjsmål överlämna straffregisterutdraget till den det gäller ska för förseelse mot bestäm-melserna om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga dömas till böter. Vid bedöm-ning av straffansvaret bör den berörda perso-nens ställning beaktas, liksom även uppgif-

ternas och befogenheternas natur och omfatt-ning samt också i övrigt personens andel i att det lagstridiga tillståndet har uppstått och fortgått.

14 §. Hänvisningar till strafflagen. I 1 mom. i paragrafen konstateras att brott mot tystnadsplikten enligt 12 § blir straffbart en-ligt bestämmelserna i strafflagen. För brott mot tystnadsplikten ska dömas enligt 38 kap. 1 och 2 § i strafflagen för sekretessbrott eller sekretessförseelse, om inte gärningen ska be-straffas enligt 40 kap. 5 § i strafflagen som brott mot tjänsthemlighet eller brott mot tjänsthemlighet av oaktsamhet, eller sträng-are straff för gärningen föreskrivs på något annat ställe i lag.

Även 2 mom. innehåller en informativ be-stämmelse om att straffet ska bestämmas som personregisterbrott. För det brottet föreskrivs straff i 38 kap. 9 § i strafflagen. Man gör sig skyldig till personregisterbrott genom brott mot förbudet att hantera känsliga personupp-gifter till exempel genom att kopiera straffre-gisterutdraget eller göra andra anteckningar i den berörda personens handlingar än de som tilläts i den nu föreslagna lagen.

15 §. Ikraftträdande. Den föreslagna lagen avses träda i kraft under första hälften av 2014. Efter lagens ikraftträdande får utdrag ansökas om frivilliga som det är tänkt att ska tilldelas uppdrag som avses i 5 § efter den tidpunkten. Lagen är alltså inte tillämplig på personer som redan sköter ett sådant uppdrag när lagen träder i kraft.

2.2 Lag om ändring av straffregisterla-gen

5 §. Till 1 mom. i paragrafen föreslås en hänvisning till den nya 20 a § som enligt för-slaget ska fogas till EU-straffregisterlagen. I denna paragraf handlar det i praktiken om ett fall av samma typ som i 20 § i EU-straffregisterlagen som det redan hänvisas till i momentet. Momentet handlar om uppgif-terna som ett straffregisterutdrag ska innehålla. På ett utdrag ur straffregistret ska alltså också antecknas de uppgifter som skulle kunna införas i straffregistret och som har fått i enlighet med 20 eller 20 a § i EU-straffregisterlagen eller ur det lagringsregis-ter som nämns i den lagen.

6 §. En enskild person ska med stöd av 2 mom. i paragrafen på motsvarande sätt som i gällande reglering också framöver få straffregisterutdrag beträffande sig själv för arbete med barn. Det föreslås dock att ordalydelsen i den första meningen i 2 mom. förenklas genom en direkt hänvisning till den paragraf i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn där arbetsgivarens skyldighet att kräva uppvisande av straffregisterutdrag regleras. Med stöd av den lagen ska också framöver endast den berörda personen själv kunna begära straffregisterutdrag. Ändringen syftar förutom till att förtydliga formuleringen också till att formulera bestämmelsen så att den motsvarar den föreslagna nya 6 a § som ska gälla lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga.

Förteckningen i momentet över brott som ska antecknas i ett utdrag ska utvidgas så att där också anges människohandel enligt 25 kap. 3 § och grov människohandel enligt 25 kap. 3 a §. Det förutsätts i direktivet att arbetsgivare och organisatörer av frivilliguppdrag ska ha möjlighet att begära uppgifter om fällande domar för alla brott enligt direktivet. Direktivet innehåller bland annat bestämmelser om sexuell exploatering av barn i prostitution och pornografiska framställningar. Sådana gärningar kan i Finland bedömas som människohandel eller dess grova gärningsform. Eftersom sådana gärningar är nära jämförbara med sedlighetssårande gärningar enligt 17 kap. samt sexualbrott enligt 20 kap. i strafflagen, är det motiverat att i utdrag också anteckna fällande domar för människohandel eller grov människohandel. Människohandelsbrott är också annars till sin karaktär och sin farlighet sådana att fällande domar för sådana bör synas i utdrag.

Det föreslås att fällande domar för människohandelsbrott ska fogas till uppgifterna som söks för utdraget både från straffregistret och från bötesregistret. Även om det enligt de relevanta bestämmelserna i strafflagen endast är möjligt att döma till fängelsestraff för människohandelsbrott, gör strafflagens allmänna bestämmelser om straffskala och avvikelser från den i princip också fastställande av bötesstraff möjlig.

Paragrafens 3 mom. gäller anteckning i utdraget av fällande domar utomlands. Analogt

med de föreslagna ändringarna i 2 mom. föreslås det att det till 3 mom. 2 och 3 punkten fogas en hänvisning till människohandel enligt 25 kap. 3 § och grov människohandel enligt 25 kap. 3 a §. Dessutom fogas till 3 punkten analogt med ändringen i 5 § en hänvisning till nya 20 a § i EU-straffregisterlagen.

Det föreslås en ny 4 punkt till 3 mom. i paragrafen som ska gälla anteckning i utdrag om förbud att delta i verksamhet med minderåriga som fått i en annan medlemsstat i EU. Enligt denna punkt ska i utdraget dessutom antecknas uppgifter om avgöranden som har antecknats i det lagringsregister som avses i EU-straffregisterlagen eller som har fått i enlighet med 20 eller föreslagna nya 20 a § i EU-straffregisterlagen och genom vilka personen har meddelats förbud att arbeta med eller annars vara verksam bland minderåriga.

I artikel 10.2 och 10.3 i direktivet förutsätts det att arbetsgivare och organisatörer av organiserad frivilligverksamhet ska ha rätt att av personer som rekryteras begära information om det finns fällande domar för brott eller förbud att utöva verksamhet som innefattar kontakter med barn. Finland har inte något sådant så kallat yrkes- eller verksamhetsförbud och det kräver direktivet inte heller. Punkt 3 i direktivet kan också tolkas så att genomförandet av punkten inte heller nödvändigtvis förutsätter att verksamhetsförbud som meddelats i andra medlemsstater ska ges till arbetsgivare eller organisatörer av frivilligverksamhet. Det kan alltså anses räcka att uppgifter ges om fällande domar för brott. Vanligtvis har verksamhetsförbud samband med samtidigt meddelade fällande domar för brott.

Det bör dock anses ändamålsenligt att det i ett utdrag enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen också antecknas uppgifter om att ett sådant verksamhetsförbud existerar. Enligt förslaget ska i utdrag alltså antecknas uppgifter om sådana avgöranden, när de har antecknats i det så kallade lagringsregistret eller när uppgifterna har fått till följd av en begäran framställd till centralmyndigheten i en annan medlemsstat. I utdraget ska alltså i praktiken antecknas uppgifter om sådana avgöranden när det gäller ett verksamhetsförbud som har meddelats i en annan medlemsstat för en

finsk medborgare eller för en utlänning. Förutsättningen för att sådana uppgifter ska kunna antecknas är enligt förslaget att det klart framgår av avgörandet att det gäller förbud att arbeta med eller annars vara verksam bland minderåriga. I praktiken förmedlas straffregisteruppgifter mellan EU-medlemsstaterna nuförtiden elektroniskt via det så kallade ECRIS-systemet. Systemet har en egen kod för sådana förbud. Det borde således inte uppstå några tolkningsproblem med avseende på förbudens natur.

Olika medlemsländer har olika typer av förbud. Eftersom det på utdrag endast ska antecknas uppgifter med anledning av vissa brott, såsom om fällande domar för sexualbrott, är det motiverat att det i utdrag endast antecknas sådana förbud som direkt gäller verksamhet bland minderåriga.

I 7 mom. paragrafen föreskrivs om utlämnande av straffregisteruppgifter mellan EU-länderna. Eftersom uppgifter på det sätt som direktivet kräver ska lämnas ut också med den berörda personens samtycke måste den aktuella bestämmelsen ändras så att den motsvarar ändringarna som avses i detaljmotiveringen för lagförslag nr 3. I praktiken innebär den föreslagna ändringen att Rättsregistercentralen framöver ska lämna ut uppgifter ur straffregistret till centralmyndigheterna i de andra medlemsstaterna både om personer i anställningsförhållande och om frivilliga, när uppgifterna begärs med den berörda personens samtycke. I dagsläget lämnar Rättsregistercentralen ut uppgifter till centralmyndigheten i en annan medlemsstat endast när den berörda personen själv har framställt en begäran om att få uppgifterna.

6 a §. Det föreslås att en ny paragraf fogas till lagen som ska gälla rätten för organisatören av frivilliguppdrag att få ett straffregisterutdrag beträffande en frivillig. Enligt paragrafen får en sådan organisatör av frivilliguppdrag som avses i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn på de villkor som anges i den lagen ett utdrag enligt 6 § 2 mom., om den frivillige ger sitt samtycke till det.

Rättsregistercentralen ska alltså enligt förslaget bedöma förutsättningarna för att bevilja utdrag utifrån lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verk-

samhet bland barn. Bestämmelser om rätten att begära utdrag finns i 5 § och om den berörda personens skriftliga samtycke i 6 § i den lagen. Detaljmotiveringarna för dessa paragrafer redovisas ovan (lagförslag nr 1).

7 §. Enligt paragrafen ska det i ett straffregisterutdrag antecknas för vilket ändamål det har utfärdats. I praktiken innebär detta att Straffregistercentralen i utdraget ska anteckna huruvida det har utfärdats med stöd av 6 § 1, 2, 4 eller 5 mom. i straffregisterlagen. Paragrafens 1 mom. gäller till exempel utdrag som utfärdas för visum, 2 och 5 mom. utdrag som utfärdas för arbete eller studier med barn. I 4 mom. regleras utdrag som ges för arbete som klassificerare av bildprogram.

Av de orsaker som fastställs i de allmänna motiveringarna föreslås ett nytt 3 mom. till 7 §. Enligt förslaget får en enskild person oberoende av det ändamål som har antecknats i straffregisterutdraget visa upp ett straffregisterutdrag som denna har i sin besittning och som har utfärdats med stöd av 6 § 2 eller 5 mom. eller 6 a §, när personen väljs till andra uppdrag som avses i nämnda bestämmelser. Detta är motiverat, eftersom dessa moment i praktiken handlar om samma ändamål, utfärdande av utdrag för verksamhet bland minderåriga. En person som har fått ett utdrag till exempel för en anställning kan använda samma utdrag för frivilliguppdrag eller för studier, förutsatt att villkoren för att begära ett utdrag i de situationerna uppfylls. I de andra punkterna i 6 § i straffregisterlagen finns bestämmelser om situationer av ett annat slag, därför är det inte skäl att utvidga det nya momentet till att omfatta dem.

2.3 Lag om ändring av lagen om lagring av straffregisteruppgifter och om utlämnande av sådana uppgifter mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen

1 §. Tillämpningsområde. Enligt förslaget ska 2 mom. i paragrafen om tillämpningsområdet kompletteras så att där anges utlämnande av uppgifter på grund av straffrättsliga förfaranden och en persons egen begäran också med den berörda personens samtycke, för skötsel av ett sådant uppdrag som består i

arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga.

6 §. Vidarebefordran av uppgifter. Paragrafen gäller Rättsregistercentralens skyldighet att vid överförande av uppgifter om en fällande dom som en person har meddelats i Finland till den medlemsstat där personen är medborgare meddela att dessa uppgifter får vidarebefordras till andra stater endast för bestämda ändamål. I dagsläget är dessa ändamål enligt lagen endast straffrättsliga förfaranden och för att uppfylla en enskild persons begäran om att få uppgifter om sig själv. Till paragrafen fogas enligt förslaget ett omnämnande om att uppgifter får vidarebefordras också med den berörda personens samtycke för skötsel av ett sådant uppdrag som består i arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga.

11 §. Utlämnande av uppgifter ur lagringsregistret. Enligt förslaget ska till 2 mom. i paragrafen fogas en hänvisning till föreslagna nya 15 a § och en språklig korrigerings som inte inverkar på bestämmelsens innehåll göras i paragrafens ordalydelse.

15 §. Svar på en begäran med anledning av en begäran från en enskild person. Paragrafen gäller utlämnande av uppgifter till en centralmyndighet i en annan medlemsstat för att tillhandahållas en enskild person när den berörda personen själv ber om uppgifter från sitt straffregister till exempel för arbete med barn. Det föreslås att en ny mening fogas till 1 mom. i paragrafen, enligt vilken uppgifter kan lämnas ut till en enskild person också för skötsel av ett sådant frivilliguppdrag som består i verksamhet bland minderåriga på motsvarande sätt som uppgifter antecknas i ett utdrag enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen. Eftersom det finns andra medlemsstater där det är möjligt att lämna ut straffregisteruppgifter för frivilligverksamhet med barn direkt till den berörda personen själv, är det nödvändigt med ett sådant tillägg till momentet.

15 a §. Svar på en begäran för arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga. För utlämnande av uppgifter ur straffregistret föreslås en ny paragraf till lagen för sådana situationer där uppgifter begärs för skötsel av ett sådant uppdrag som består i arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga och den som begär uppgifterna är någon an-

nan än den berörda personen själv. Enligt föreslagna 1 mom. lämnar Rättsregistercentralen till centralmyndigheten i en annan medlemsstat som begär registeruppgifter med den berörda personens samtycke ut sådana uppgifter i straffregistret, bötesregistret och lagringsregistret som avses i 3 § på motsvarande sätt som uppgifter antecknas i ett utdrag enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen för skötsel av ett sådant uppdrag som består i arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga.

Den föreslagna paragrafen ska göra det möjligt att lämna ut straffregisteruppgifter till centralmyndigheter i andra medlemsstater i sådana fall där uppgifter begärs från Finland för arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga och den som begär uppgifterna är någon annan än den berörda personen själv. Det kan till exempel bli fråga om en arbetsgivare eller en organisatör av frivilliguppdrag som enligt lagstiftningen i medlemsstaten i fråga har rätt att begära straffregisteruppgifter om en arbetssökande eller en frivillig direkt av medlemsstatens centralmyndighet. Genomförandet av artikel 10.3 i direktivet förutsätter i praktiken att medlemsstaterna bör säkerställa att straffregisteruppgifter om vissa fällande domar för sexualbrott överläts till centralmyndigheten i en annan medlemsstat i fall där uppgifterna begärs med den berörda personens samtycke för verksamhet bland minderåriga. På utlämnandet tillämpas 15 § i lagen, om den berörda personen i en annan medlemsstat själv begär sådana uppgifter. Den nya 15 a § är således endast tillämplig i sådana fall där uppgifter i den andra medlemsstaten begärs av någon annan än den berörda personen själv.

Direktivet föreutsätter endast överlåtande av sådana uppgifter där det är fråga om fällande domar för sexualbrott. Eftersom det i den paragraf som här föreslås i sak är fråga om reglering av ett liknande fall som det är frågan om i 15 §, är det motiverat att omfattningen av uppgifterna som ska överlåtas är likadan som i 15 §. Rättsregistret ska enligt förslaget överlåta de uppgifter i straffregistret, bötesregistret och lagringsregistret som i Finland enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen ska antecknas i ett utdrag. För arbete med eller annan verksamhet bland barn ska

alltså till en annan medlemsstat överlåtas uppgifter om fällande domar för sexualbrott, vissa brott mot liv och misshandelsbrott, människohandelsbrott, grovt rån och narkotikabrott, så som bestäms närmare i 6 § 2 mom. i straffregisterlagen.

Om det i straffregistret finns uppgifter som har antecknats i lagringsregistret, ska enligt 2 mom. endast uppgifterna i lagringsregistret överföras till den medlemsstat som har framställt begäran. Momentet motsvarar 15 § 2 mom. i lagen.

16 §. Begärans innehåll och form samt språk. Till 1 mom. i paragrafen fogas av följdriktighetsskäl en hänvisning också till nya 15 a §.

17 §. Svarets innehåll och form samt språk. Till 1 mom. i paragrafen fogas av följdriktighetsskäl en hänvisning också till nya 15 a §.

18 §. Tidsfrister. Till 3 mom. i paragrafen fogas av följdriktighetsskäl en hänvisning också till nya 15 a §.

20 a §. Framställande av begäran för frivilligverksamhet. Till kapitlet om begäran om straffregisteruppgifter föreslås en ny 20 a § som enligt förslaget ska gälla framställande av begäran till centralmyndigheten i en annan medlemsstat när uppgifter begärs för frivilligverksamhet. Enligt föreslagna 1 mom. ska Rättsregistercentralen framställa en begäran till centralmyndigheten i en annan medlemsstat om utlämnande av registeruppgifter och tillhörande uppgifter för skötsel av ett sådant uppdrag som avses i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn, när Rättsregistercentralen har mottagit en begäran med den berörda personens samtycke om ett sådant straffregisterutdrag som avses i 6 a § i straffregisterlagen.

Det föreslagna 2 mom. motsvarar enligt förslaget 20 § 2 mom. Enligt momentet ska Rättsregistercentralen framställa en begäran till centralmyndigheten i den medlemsstat där personen har varit bosatt om utlämnande av registeruppgifter och tillhörande uppgifter, om en begäran som avses i 1 mom. gäller en person för vars vidkommande det är känt att han eller hon som myndig har varit bosatt i någon annan medlemsstat och de registeruppgifter som gäller honom eller henne till

denna del inte är tillgängliga på något annat sätt.

21 §. Begärans innehåll och form samt språk. Till 1 mom. i paragrafen fogas av följdriktighetsskäl en hänvisning också till nya 20 a §.

22 §. Begränsningar för användningen av uppgifterna. Till 1 mom. i paragrafen fogas av följdriktighetsskäl en hänvisning också till nya 20 a §.

3 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I 10 § 1 mom. i grundlagen tryggas vars och ens privatliv och det förutsätts att närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Hänvisningen till att skyddet för personuppgifter ska ordnas genom en lag förutsätter i enlighet med syftet med revideringen av de grundläggande fri- och rättigheterna att lagstiftaren bestämmer om den berörda rättigheten men att detaljerna i regleringen är beroende av dennes prövning (GrUU 25/1998 rd, s. 2/I). En sådan bestämmelse om de grundläggande fri- och rättigheterna binder lagstiftarens innehållsmässiga prövning mindre än en bestämmelse som innehåller ett regleringsförbehåll där den grundläggande fri- och rättigheten konstateras föreligga enligt vad som närmare bestäms genom lag. Lagstiftarens spelrum begränsas dock av att skyddet av personuppgifter utgör en del av skyddet av privatlivet i samma moment.

Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis är sådana frågor gällande skyddet av personuppgifter som det är viktigt att reglera åtminstone registreringens syfte, innehållet i de registrerade uppgifterna, tillåtna användningsändamål, inbegripet huruvida de får lämnas ut, sammankoppling av register, utlämnande av personuppgifter med hjälp av en teknisk anslutning samt bevaringstiden i personregistret och den registrerades rättsskydd. Regleringen av dessa frågor på lagnivå ska dessutom vara omfattande och detaljerad. Bestämmelser om de ovan avsedda villkoren för hantering av uppgifter har införts i de föreslagna lagarna till den del det finns ett behov att avvika från eller att precisera re-

gleringen i personuppgiftslagen och offentlighetslagen.

Uppgifter om en brottslig gärning, straff och andra brottspåföljder omfattas av 11 § i personuppgiftslagen om förbud mot behandling av känsliga uppgifter. Grundlagsutskottet har ansett att tillåtandet av behandling av sådana uppgifter berör själva kärnan i skyddet för personuppgifter som utgör en del av privatlivet (GrUU 25/1998 rd, s. 3, GrUU 21/2001 rd). Den föreslagna regleringen ska bedömas med tanke på de allmänna villkoren för att begränsa grundläggande fri- och rättigheter.

Tidigare har grundlagsutskottet ansett att förfarandena för kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn inte medför problem i sig ur författningssynpunkt (GrUU 9/2002 rd). Regleringen syftar till att minska risken för att barn i frivilligverksamhet ska utsättas för sexuella övergrepp, våld eller lockas till att prova droger. Dessa syften har ett klart samband med rätten till personlig integritet och trygghet som garanteras alla i 7 § 1 mom. i grundlagen. Betydelse har också bestämmelsen i 19 § 3 mom. i grundlagen om att det allmänna ska stödja dem som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Finland har också förbundit sig i internationella fördrag och bestämmelser till åtgärder för att skydda barn mot våld och bruk av droger samt mot alla former av sexuell exploatering och sexuella övergrepp. Det kan därmed anses föreligga godtagbara och vägande grunder för den föreslagna regleringen med tanke på systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna.

Förfarandet för kontroll av straffuppgifter har i förslaget avgränsats till att gälla sådana uppdrag i frivilligverksamhet som regelbundet och i väsentlig grad består i undervisning, handledning, vård och omsorg av eller annan samvaro med en minderårig, personlig kontakt med en minderårig och i att sköta uppdraget ensam eller i sådana förhållanden, där den minderåriges personliga integritet rimligen inte kan tryggas, trots åtgärder som avses i 4 §. Registerutdraget skaffas av organisatören av frivilliguppdrag med skriftligt samtycke av den frivillige. Utdraget blir inte kvar hos den som har ansökt om det utan denne ska utan dröjsmål överlämna utdraget till den frivillige. I straffregisterutdraget antecknas uppgifter över de brott som räknas upp i 6 § 2 mom. i straffregisterlagen och som är av betydelse med tanke på syftet med regleringen. Organisatören av frivilliguppdrag får göra en anteckning i den berörda personens personuppgifter endast om att registerutdraget har visats upp samt utdragets identifikationsuppgifter. Den föreslagna regleringen kan således anses uppfylla kraven på proportionalitet.

Med stöd av vad som anförts ovan kan lagförslagen enligt regeringens uppfattning behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

4 Ikraftträdande

De föreslagna lagarna avses träda i kraft under första hälften av 2014.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

1.

Lag**om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att skydda minderårigas personliga integritet och på så sätt främja och trygga deras uppväxt, utveckling och välfärd.

2 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om ett förfarande för att kontrollera om frivilliga som deltar i verksamhet bland minderåriga har brottslig bakgrund.

Denna lag tillämpas inte på uppdrag som sköts i förvärvssyfte på basis av ett uppdragsavtal med en organisatör av frivilliguppdrag eller för vilka uppvisande av ett straffregisterutdrag ska krävas enligt lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002).

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *organisatör av frivilliguppdrag* en registrerad förening, stiftelse eller någon annan privat- eller offentligrättslig juridisk person eller en enskild näringsidkare, i vars namn den till minderåriga riktade verksamhet anordnas som frivilliguppdraget avser,

2) *frivillig* en person som av egen vilja deltar eller har för avsikt att delta i frivilligverksamhet utan att stå i tjänste- eller arbetsav-

talsförhållande till organisatören av frivilliguppdraget.

4 §

Åtgärder för att trygga minderårigas personliga integritet

Organisatören av frivilliguppdrag ska för sin verksamhet skapa sådana anvisningar eller förfaringssätt som behövs för att uppnå syftet med denna lag samt ta ställning till vilka frivilliguppdrag som är sådana att de personer som väljs till dem bör omfattas av kontrollen av brottslig bakgrund.

5 §

Rätt att begära straffregisterutdrag

Organisatören av frivilliguppdraget har rätt att av Rättsregistercentralen begära ett sådant straffregisterutdrag som avses i 6 § 2 mom. i straffregisterlagen (770/1993) avseende en frivillig, om organisatören tänker tilldela den frivillige ett uppdrag som

1) regelbundet och i väsentlig grad består i undervisning, handledning, vård och omsorg av eller annan samvaro med en minderårig,

2) innebär personlig kontakt med en minderårig, och

3) består i att sköta uppdraget ensam eller under sådana förhållanden där den minderåriges personliga integritet rimligen inte kan tryggas, trots åtgärder som avses i 4 §.

Rätten att begära ett straffregisterutdrag enligt 1 mom. gäller också antagning av personer till sådan utbildning eller träning som är en förutsättning för att sköta uppdrag som avses i 1 mom.

6 §

Den frivilliges samtycke som villkor för utfärdande av straffregisterutdrag

Ett villkor för att ett straffregisterutdrag ska få utfärdas är att den frivillige på förhand har gett sitt skriftliga samtycke till ansökan om utdrag.

Av samtycket ska det framgå att den frivillige innan samtycket lämnas har informerats om straffregisterutdragets syfte och hur det används, om vilka uppgifter som antecknas i straffregisterutdraget och behandlingen av uppgifter i samband med detta, om skyldigheten för organisatören av frivilligverksamhet att överlåta utdraget till den frivillige samt vid behov om att straffregisterutdraget söks av en förening som avses i 8 § 1 mom. på uppdrag av organisatören av frivilliguppdraget.

7 §

Ansökan om straffregisterutdrag

Ansökan om straffregisterutdrag ska göras skriftligt hos Rättsregistercentralen. Det samtycke som avses i 6 § 2 mom. ska ingå i eller fogas till ansökan.

I ansökan om straffregisterutdrag ska det anges

1) namn, registreringsnummer och adress för organisatören av frivilliguppdraget och, om det är en förening enligt 8 § 1 mom. som ansöker om utdrag, uppgifter om föreningen liksom det uppdrag att göra ansökan om utdrag som avses i 8 § 1 mom,

2) den frivilliges namn och personbeteckning eller, om sådan saknas, födelse- och födelseort samt hemkommun, kontaktinformation, medborgarskap och yrke,

3) det uppdrag som det är tänkt att den frivillige ska sköta samt en sådan beskrivning av uppdraget som behövs när förutsättningarna för utfärdande av utdrag prövas,

4) uppgifter om de åtgärder som avses i 4 § och om att de har godkänts för tillämpning.

8 §

Ansökan om straffregisterutdrag på uppdrag

Ansökan om straffregisterutdrag får på skriftligt uppdrag av organisatören av frivilliguppdraget göras av en centralorganisation eller en sådan förening som hör till samma centralorganisation som organisatören.

I de fall som avses i 1 mom. sänder Rättsregistercentralen straffregisterutdraget direkt till organisatören av frivilliguppdraget.

9 §

Straffregisterutdrag som uppvisas av den frivillige

Om den frivillige i sin besittning har ett sådant straffregisterutdrag om sig själv som avses i 6 § 2 eller 5 mom. eller 6 a § i straffregisterlagen, kan organisatören av frivilliguppdraget be den frivillige visa upp utdraget, om de förutsättningar som anges i 5 § uppfylls och den frivillige har lämnat en anmälan av vilken det framgår att han eller hon har informerats om de omständigheter som avses i 6 § 2 mom. i denna lag.

10 §

Information om begäran om straffregisterutdrag

En organisatör av frivilliguppdrag som söker frivilliga för uppdrag enligt denna lag ska informera om sin avsikt att begära ett straffregisterutdrag enligt 6 a § i straffregisterlagen om den frivillige.

11 §

Anteckning om granskat straffregisterutdrag och överlämnande av utdraget till den frivillige

I personuppgifterna för den frivillige får organisatören av frivilliguppdraget endast anteckna att straffregisterutdraget har granskats samt utdragets identifikationsuppgifter. Det får inte tas någon kopia av utdraget.

Organisatören av frivilliguppdraget ska utan dröjsmål efter det att ärendet har behandlats överlämna straffregisterutdraget till den som utdraget gäller.

12 §

Tystnadsplikt

De uppgifter som framgår av straffregisterutdraget får inte röjas för andra än de personer som nödvändigtvis behöver dem för att besluta om en frivillig ska tilldelas uppdrag som avses i 5 §. Uppgifter som är skyddade av tystnadsplikten får inte röjas för utomstående ens efter det att personen inte längre sköter det uppdrag där han eller hon fick informationen.

13 §

Förseelse mot bestämmelserna om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot skyldigheten enligt 11 §

2 mom. att överlämna straffregisterutdraget till den som utdraget gäller, ska för *förseelse mot bestämmelserna om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga* dömas till böter.

14 §

Hänvisningar till strafflagen

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 12 § döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen (39/1889), om inte gärningen utgör brott enligt 40 kap. 5 § i strafflagen eller strängare straff för den föreskrivs någon annanstans i lag.

Bestämmelser om straff för personregisterbrott finns i 38 kap. 9 § i strafflagen.

15 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag**om ändring av straffregisterlagen**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i straffregisterlagen (770/1993) 5 § 1 mom. samt 6 § 2, 3 och 7 mom., sådana de lyder i lag 215/2012, samt *fogas* till lagen en ny 6 a § och till 7 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 505/2002, ett nytt 3 mom. som följer:

5 §

Uppgifter ur straffregistret lämnas ut i form av straffregisterutdrag som innehåller de uppgifter om en person som har införts i registret eller en upplysning om att han eller hon inte har antecknats i registret. Beträffande juridiska personer lämnas ett utdrag med motsvarande innehåll. Om uppgifter om ett avgörande har fått i enlighet med 20 eller 20 a § i EU-straffregisterlagen eller ur det

lagringsregister som nämns i den lagen, antecknas det i utdraget de uppgifter som skulle kunna införas i straffregistret. I straffregisterutdraget antecknas dock inte de uppgifter ur straffregistret som gäller lagbestämmelser som har tillämpats och inte heller sådana uppgifter som inte får antecknas på grund av villkor som ställts av en annan medlemsstat och som avses i 9 § 4 mom. i EU-straffregisterlagen. I straffregisterutdraget an-

tecknas den uppgift som avses i 2 § 5 mom. i denna lag endast om utdraget med stöd av 4 § 1 mom. ges till en åklagare eller en förundersökningsmyndighet.

6 §

Utöver vad som bestäms i 1 mom. har en enskild person rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv för en uppgift som avses i 2 § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002). I utdraget antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka han eller hon har dömts för en sedlighetssårande gärning enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 § i strafflagen eller för sexualbrott enligt 20 kap., för dråp enligt 21 kap. 1 §, för mord enligt 21 kap. 2 §, för dråp under förmildrande omständigheter enligt 21 kap. 3 §, för grov misshandel enligt 21 kap. 6 §, för människohandel enligt 25 kap. 3 §, för grov människohandel enligt 25 kap. 3 a §, för grovt rån enligt 31 kap. 2 § eller för narkotikabrott enligt 50 kap. i strafflagen. I utdraget antecknas också uppgifter om avgöranden genom vilka han eller hon med stöd av bestämmelser som har gällt före ikraftträdandet av de ovan nämnda bestämmelserna har dömts för ett brott som motsvarar en gärning som nämns ovan. I utdraget antecknas dessutom uppgifter om böter som dömts ut för sådana brott enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 §, 20 kap. eller 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen som har registrerats i det bötesregister som avses i 46 § 1 mom. i lagen om verkställighet av böter (672/2002).

I det utdrag som avses i 2 mom. antecknas dessutom uppgifter om

1) avgöranden som med stöd av 2 § 2 mom. har antecknats i straffregistret och genom vilka personen har dömts för ett brott som motsvarar ett brott som avses i 2 mom. i denna paragraf,

2) avgöranden som har antecknats i det lagringsregister som avses i EU-straffregisterlagen och genom vilka en finsk medborgare i en annan medlemsstat har dömts till bötesstraff för ett brott som motsvarar ett brott enligt 17 kap. 18, 18 a eller

19 §, 20 kap. eller 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen,

3) avgöranden som har fått i enlighet med 20 eller 20 a § i EU-straffregisterlagen och genom vilka personen i en annan medlemsstat har dömts till en påföljd som motsvarar en påföljd som nämns i 2 § 1 mom. i denna lag för ett brott som motsvarar ett brott som avses i 2 mom. i denna paragraf eller har dömts till ett bötesstraff för ett brott som motsvarar ett brott enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 §, 20 kap. eller 25 kap. 3 eller 3 a § i strafflagen.

4) avgöranden som har antecknats i det lagringsregister som avses i EU-straffregisterlagen eller som har fått i enlighet med 20 eller 20 a § i EU-straffregisterlagen och genom vilka personen har meddelats förbud att arbeta med eller annars vara verksam bland minderåriga.

Till en centralmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen lämnas straffregisteruppgifter ut med anledning av en begäran som framställts till centralmyndigheten i enlighet med vad som bestäms i 15 och 15 a § i EU-straffregisterlagen.

6 a §

Sådana organisatörer av frivilliguppdrag som avses i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn (/20) ska få utdrag som avses i 6 § 2 mom. med den frivilliges samtycke och under de förutsättningar som anges i den lagen.

7 §

Oberoende av det ändamål som antecknats i straffregisterutdraget får en enskild person visa upp ett straffregisterutdrag som han eller hon har i sin besittning och som har utfärdats med stöd av 6 § 2 eller 5 mom. eller 6 a §, när personen håller på att väljas till något av de uppdrag som avses i de nämnda bestämmelserna.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av lagen om lagring av straffregisteruppgifter och om utlämnande av sådana uppgifter mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om lagring av straffregisteruppgifter och om utlämnande av sådana uppgifter mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (214/2012) 1 § 2 mom., 6 §, 11 § 2 mom., 15 § 1 mom., 16 § 1 mom., 17 § 1 mom., 18 § 3 mom., 21 § 1 mom. och 22 § 1 mom. samt

fogas till lagen nya 15 a och 20 a § som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller dessutom bestämmelser om utlämnande av uppgifter som avses i 1 mom. på begäran för straffrättsliga förfaranden, för att uppfylla en enskild persons begäran om att få uppgifter om sig själv eller, med den berörda personens samtycke, för skötsel av ett sådant uppdrag som består i arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga, samt bestämmelser om framställande av en begäran om sådana uppgifter.

6 §

Vidarebefordran av uppgifter

När Rättsregistercentralen i enlighet med 5 § överför uppgifter till den medlemsstat där personen är medborgare, ska centralen meddela att uppgifterna får vidarebefordras till andra stater endast för straffrättsliga förfaranden, för att uppfylla en enskild persons begäran om att få uppgifter om sig själv eller, med den berörda personens samtycke, för skötsel av ett sådant uppdrag som består i arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga.

11 §

Utlämnande av uppgifter ur lagringsregistret

Rättsregistercentralen får i enlighet med 14, 15 och 15 a § ur lagringsregistret lämna ut uppgifter till centralmyndigheten eller någon annan behörig myndighet i en annan medlemsstat.

15 §

Svar på en begäran med anledning av en begäran från en enskild person

Rättsregistercentralen ska till den centralmyndighet i en annan medlemsstat som begär registeruppgifter lämna ut de i 3 § avsedda uppgifter ur straffregistret, bötesregistret och lagringsregistret som en enskild person har begärt för att tillhandahållas personen, på motsvarande sätt som en enskild person i en motsvarande situation skulle få uppgifter om sig själv i enlighet med 6 § 1—5 mom. i straffregisterlagen. Uppgifter kan lämnas ut för att tillhandahållas en enskild person också för skötsel av ett sådant frivilliguppdrag som består i verksamhet bland minderåriga på motsvarande sätt som uppgifter antecknas i ett utdrag enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen.

15 a §

Svar på en begäran för arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga

Rättsregistercentralen ska, med den berörda personens samtycke, till den centralmyndighet i en annan medlemsstat som begär registeruppgifter lämna ut de begärda i 3 § avsedda uppgifterna ur straffregistret, bötesregistret och lagringsregistret för skötsel av ett sådant uppdrag som består i arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga, på motsvarande sätt som uppgifter antecknas i ett utdrag enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen.

Om det i straffregistret finns uppgifter som har antecknats i lagringsregistret, ska endast uppgifterna i lagringsregistret överföras till den medlemsstat som har framställt begäran.

16 §

Begärans innehåll och form samt språk

Rättsregistercentralen ska godkänna en sådan begäran enligt 14, 15 eller 15 a § som framställts av centralmyndigheten i en annan medlemsstat, om begäran innehåller de behövliga uppgifter som avses i formuläret i bilagan till rambeslutet. Begäran ska framställas i elektronisk form, eller i annan skriftlig form om den inte har kunnat framställas elektroniskt.

17 §

Svarets innehåll och form samt språk

Rättsregistercentralen ska i sitt svar till den centralmyndighet eller behöriga myndighet i en annan medlemsstat som har framställt begäran överföra de uppgifter som avses i 14, 15 och 15 a § i enlighet med formuläret i bilagan till rambeslutet.

18 §

Tidsfrister

Sådana uppgifter som avses i 15 och 15 a § ska Rättsregistercentralen överföra till centralmyndigheten i den andra medlemsstaten inom 20 vardagar från den dag då begäran togs emot.

20 a §

Framställande av begäran för frivilligverksamhet

För skötsel av ett sådant uppdrag som avses i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn (/) ska Rättsregistercentralen framställa en begäran till centralmyndigheten i en annan medlemsstat om utlämnande av registeruppgifter och tillhörande uppgifter, när Rättsregistercentralen har mottagit en begäran med den berörda personens samtycke om ett sådant straffregisterutdrag som avses i 6 a § i straffregisterlagen.

Om en begäran som avses i 1 mom. gäller en person för vars vidkommande det är känt att han eller hon som myndig har varit bosatt i någon annan medlemsstat och de registeruppgifter som gäller honom eller henne till denna del inte är tillgängliga på något annat sätt, ska Rättsregistercentralen framställa en begäran till centralmyndigheten i den medlemsstat där personen har varit bosatt om utlämnande av registeruppgifter och tillhörande uppgifter.

21 §

Begärans innehåll och form samt språk

Rättsregistercentralen ska framställa en begäran som avses i 19, 20 eller 20 a § till centralmyndigheten i en annan medlemsstat i enlighet med formuläret i bilagan till rambeslutet.

22 §

Begränsningar för användningen av uppgifterna

Registeruppgifter och tillhörande uppgifter som en annan medlemsstat har överfört på grundval av en begäran i enlighet med 19 §

1 mom., 20 eller 20 a § får användas endast vid det straffrättsliga förfarande eller för det ändamål för vilket uppgifterna begärdes, i enlighet med vad den medlemsstat som överförde uppgifterna har meddelat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 10 oktober 2013

Statsminister

JYRKI KATAINEN

Justitieminister *Anna-Maja Henriksson*

2.

Lag**om ändring av straffregisterlagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i straffregisterlagen (770/1993) 5 § 1 mom. samt 6 § 2, 3 och 7 mom., sådana de lyder i lag 215/2012, samt
fogas till lagen en ny 6 a § och till 7 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 505/2002, ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

5 §

Uppgifter ur straffregistret lämnas ut i form av straffregisterutdrag som innehåller de uppgifter om en person som har införts i registret eller en upplysning om att han eller hon inte har antecknats i registret. Beträffande juridiska personer lämnas ett utdrag med motsvarande innehåll. Om uppgifter om ett avgörande har fått i enlighet med 20 § i EU-straffregisterlagen eller ur det lagringsregister som nämns i den lagen, antecknas det i utdraget de uppgifter som skulle kunna införas i straffregistret. I straffregisterutdraget antecknas dock inte de uppgifter ur straffregistret som gäller lagbestämmelser som har tillämpats och inte heller sådana uppgifter som inte får antecknas på grund av villkor som ställts av en annan medlemsstat och som avses i 9 § 4 mom. i EU-straffregisterlagen. I straffregisterutdraget antecknas den uppgift som avses i 2 § 5 mom. i denna lag endast om utdraget med stöd av 4 § 1 mom. ges till en åklagare eller en förundersökningsmyndighet.

6 §

Utöver vad som bestäms i 1 mom. har en enskild person rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv för att kunna åta sig en uppgift som varaktigt och i väsentlig grad består i att arbeta med minderåriga och där ett

Föreslagen lydelse

5 §

Uppgifter ur straffregistret lämnas ut i form av straffregisterutdrag som innehåller de uppgifter om en person som har införts i registret eller en upplysning om att han eller hon inte har antecknats i registret. Beträffande juridiska personer lämnas ett utdrag med motsvarande innehåll. Om uppgifter om ett avgörande har fått i enlighet med 20 *eller* 20 a § i EU-straffregisterlagen eller ur det lagringsregister som nämns i den lagen, antecknas det i utdraget de uppgifter som skulle kunna införas i straffregistret. I straffregisterutdraget antecknas dock inte de uppgifter ur straffregistret som gäller lagbestämmelser som har tillämpats och inte heller sådana uppgifter som inte får antecknas på grund av villkor som ställts av en annan medlemsstat och som avses i 9 § 4 mom. i EU-straffregisterlagen. I straffregisterutdraget antecknas den uppgift som avses i 2 § 5 mom. i denna lag endast om utdraget med stöd av 4 § 1 mom. ges till en åklagare eller en förundersökningsmyndighet.

6 §

Utöver vad som bestäms i 1 mom. har en enskild person rätt att få ett straffregisterutdrag beträffande sig själv för *en uppgift som avses i 2 § i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med*

utdrag ska visas upp för en arbetsgivare eller myndighet i enlighet med lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002). I utdraget antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka han

eller hon har dömts för en sedlighetssårande gärning enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 § i strafflagen, för sexualbrott enligt 20 kap., för dråp enligt 21 kap. 1 §, för mord enligt 21 kap. 2 §, för dråp under förmildrande omständigheter enligt 21 kap. 3 § eller för grov misshandel enligt 21 kap. 6 §, för grovt rån enligt 31 kap. 2 § eller för narkotikabrott enligt 50 kap. i strafflagen. I utdraget antecknas också uppgifter om avgöranden genom vilka han eller hon med stöd av bestämmelser som har gällt före ikraftträdandet av de ovan nämnda bestämmelserna har dömts för ett brott som motsvarar en gärning som nämns ovan. I utdraget antecknas dessutom uppgifter om böter som dömts ut för sådana brott enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 § eller 20 kap. i strafflagen som har registrerats i det bötesregister som avses i 46 § 1 mom. i lagen om verkställighet av böter (672/2002).

I det utdrag som avses i 2 mom. antecknas dessutom uppgifter om

1) avgöranden som med stöd av 2 § 2 mom. har antecknats i straffregistret och genom vilka personen har dömts för ett brott som motsvarar ett brott som avses i 2 mom. i denna paragraf,

2) avgöranden som har antecknats i det lagringsregister som avses i EU-straffregisterlagen och genom vilka en finsk medborgare i en annan medlemsstat har dömts till bötesstraff för ett brott som motsvarar ett brott enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 § eller 20 kap. i strafflagen,

3) avgöranden som har fåtts i enlighet med 20 § i EU-straffregisterlagen och genom vilka personen i en annan medlemsstat har dömts till en påföljd som motsvarar en påföljd som nämns i 2 § 1 mom. i denna lag för ett brott som motsvarar ett brott som avses i 2 mom. i denna paragraf eller har dömts till ett bötesstraff för ett brott som motsvarar ett brott enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 § eller 20 kap. i strafflagen.

barn (504/2002). I utdraget antecknas uppgifter om avgöranden genom vilka han eller hon har dömts för en sedlighetssårande gärning enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 § i strafflagen eller för sexualbrott enligt 20 kap., för dråp enligt 21 kap. 1 §, för mord enligt 21 kap. 2 §, för dråp under förmildrande omständigheter enligt 21 kap. 3 §, för grov misshandel enligt 21 kap. 6 §, *för grov människohandel enligt 25 kap. 3 §, för grov människohandel enligt 25 kap. 3 a §*, för grovt rån enligt 31 kap. 2 § eller för narkotikabrott enligt 50 kap. i strafflagen. I utdraget antecknas också uppgifter om avgöranden genom vilka han eller hon med stöd av bestämmelser som har gällt före ikraftträdandet av de ovan nämnda bestämmelserna har dömts för ett brott som motsvarar en gärning som nämns ovan. I utdraget antecknas dessutom uppgifter om böter som dömts ut för sådana brott enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 §, 20 kap. *eller 25 kap. 3 eller 3 a §* i strafflagen som har registrerats i det bötesregister som avses i 46 § 1 mom. i lagen om verkställighet av böter (672/2002).

I det utdrag som avses i 2 mom. antecknas dessutom uppgifter om

1) avgöranden som med stöd av 2 § 2 mom. har antecknats i straffregistret och genom vilka personen har dömts för ett brott som motsvarar ett brott som avses i 2 mom. i denna paragraf,

2) avgöranden som har antecknats i det lagringsregister som avses i EU-straffregisterlagen och genom vilka en finsk medborgare i en annan medlemsstat har dömts till bötesstraff för ett brott som motsvarar ett brott enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 §, 20 kap. *eller 25 kap. 3 eller 3 a §* i strafflagen,

3) avgöranden som har fåtts i enlighet med 20 *eller 20 a §* i EU-straffregisterlagen och genom vilka personen i en annan medlemsstat har dömts till en påföljd som motsvarar en påföljd som nämns i 2 § 1 mom. i denna lag för ett brott som motsvarar ett brott som avses i 2 mom. i denna paragraf eller har dömts till ett bötesstraff för ett brott som motsvarar ett brott enligt 17 kap. 18, 18 a eller 19 §, 20 kap. *eller 25 kap. 3 eller 3 a §* i strafflagen,

4) avgöranden som har antecknats i det

lagringsregister som avses i EU-straffregisterlagen eller som har fått i enlighet med 20 eller 20 a § i EU-straffregisterlagen och genom vilka personen har meddelats förbud att arbeta med eller annars vara verksam bland minderåriga.

Till en centralmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen lämnas straffregisteruppgifter ut med anledning av en begäran som den som uppgifterna gäller själv framställt till centralmyndigheten i enlighet med vad som bestäms i 15 § i EU-straffregisterlagen.

Till en centralmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen lämnas straffregisteruppgifter ut med anledning av en begäran som (upphävs) framställts till centralmyndigheten i enlighet med vad som bestäms i 15 och 15 a § i EU-straffregisterlagen.

6 a §

Sådana organisatörer av frivilliguppdrag som avses i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland barn (/20) ska få utdrag som avses i 6 § 2 mom. med den frivilliges samtycke och under de förutsättningar som anges i den lagen.

7 §

Oberoende av det ändamål som antecknats i straffregisterutdraget får en enskild person visa upp ett straffregisterutdrag som han eller hon har i sin besittning och som har utfärdats med stöd av 6 § 2 eller 5 mom. eller 6 a §, när personen håller på att väljas till något av de uppdrag som avses i de nämnda bestämmelserna.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av lagen om lagring av straffregisteruppgifter och om utlämnande av sådana uppgifter mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om lagring av straffregisteruppgifter och om utlämnande av sådana uppgifter mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (214/2012) 1 § 2 mom., 6 §, 11 § 2 mom., 15 § 1 mom., 16 § 1 mom., 17 § 1 mom., 18 § 3 mom., 21 § 1 mom. och 22 § 1 mom. samt
fogas till lagen nya 15 a och 20 a § som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

1 §

*Tillämpningsområde**Tillämpningsområde*

I denna lag föreskrivs det dessutom om utlämnande av uppgifter som avses i 1 mom. på begäran för straffrättsliga förfaranden eller för att uppfylla en enskild persons begäran om att få uppgifter om sig själv, samt om framställande av en begäran om sådana uppgifter.

Denna lag innehåller dessutom bestämmelser om utlämnande av uppgifter som avses i 1 mom. på begäran för straffrättsliga förfaranden, för att uppfylla en enskild persons begäran om att få uppgifter om sig själv eller, med den berörda personens samtycke, för skötsel av ett sådant uppdrag som består i arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga, samt bestämmelser om framställande av en begäran om sådana uppgifter.

6 §

6 §

*Vidarebefordran av uppgifter**Vidarebefordran av uppgifter*

När Rättsregistercentralen i enlighet med 5 § överför uppgifter till den medlemsstat där personen är medborgare, ska centralen meddela att uppgifterna får vidarebefordras till andra stater endast för straffrättsliga förfaranden eller för att uppfylla en enskild persons begäran om att få uppgifter om sig själv.

När Rättsregistercentralen i enlighet med 5 § överför uppgifter till den medlemsstat där personen är medborgare, ska centralen meddela att uppgifterna får vidarebefordras till andra stater endast för straffrättsliga förfaranden, för att uppfylla en enskild persons begäran om att få uppgifter om sig själv eller, med den berörda personens samtycke, för skötsel av ett sådant uppdrag som består i arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga.

11 §

Utlämnande av uppgifter ur lagringsregistret

Trots sekretessbestämmelserna i 1 mom. eller i någon annan lag får Rättsregistercentralen i enlighet med 14 och 15 § ur lagringsregistret lämna ut uppgifter till centralmyndigheten eller någon annan behörig myndighet i en annan medlemsstat.

11 §

Utlämnande av uppgifter ur lagringsregistret

(*upphävs*) Rättsregistercentralen får i enlighet med 14, 15 och 15 a § ur lagringsregistret lämna ut uppgifter till centralmyndigheten eller någon annan behörig myndighet i en annan medlemsstat.

15 §

Svar på en begäran med anledning av en begäran från en enskild person

Rättsregistercentralen ska till den centralmyndighet i en annan medlemsstat som begär registeruppgifter lämna ut de i 3 § avsedda uppgifter ur straffregistret, bötesregistret och lagringsregistret som en enskild person har begärt för att tillhandahållas personen, på motsvarande sätt som en enskild person i en motsvarande situation skulle få uppgifter om sig själv i enlighet med 6 § 1—5 mom. i straffregisterlagen.

15 §

Svar på en begäran med anledning av en begäran från en enskild person

Rättsregistercentralen ska till den centralmyndighet i en annan medlemsstat som begär registeruppgifter lämna ut de i 3 § avsedda uppgifter ur straffregistret, bötesregistret och lagringsregistret som en enskild person har begärt för att tillhandahållas personen, på motsvarande sätt som en enskild person i en motsvarande situation skulle få uppgifter om sig själv i enlighet med 6 § 1—5 mom. i straffregisterlagen. *Uppgifter kan lämnas ut för att tillhandahållas en enskild person också för skötsel av ett sådant frivilliguppdrag som består i verksamhet bland minderåriga på motsvarande sätt som uppgifter antecknas i ett utdrag enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen.*

15 a §

Svar på en begäran för arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga

Rättsregistercentralen ska, med den berörda personens samtycke, till den centralmyndighet i en annan medlemsstat som begär registeruppgifter lämna ut de begärda i 3 § avsedda uppgifterna ur straffregistret, bötesregistret och lagringsregistret för skötsel av ett sådant uppdrag som består i arbete med eller annan verksamhet bland minderåriga, på motsvarande sätt som uppgifter antecknas i ett utdrag enligt 6 § 2 mom. i straffregisterlagen.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Om det i straffregistret finns uppgifter som har antecknats i lagringsregistret, ska endast uppgifterna i lagringsregistret överföras till den medlemsstat som har framställt begäran.

16 §

16 §

*Begärans innehåll och form samt språk**Begärans innehåll och form samt språk*

Rättsregistercentralen ska godkänna en sådan begäran enligt 14 eller 15 § som framställts av centralmyndigheten i en annan medlemsstat, om begäran innehåller de behövliga uppgifter som avses i formuläret i bilagan till rambeslutet. Begäran ska framställas i elektronisk form eller i annan skriftlig form, om den inte har kunnat framställas elektroniskt.

Rättsregistercentralen ska godkänna en sådan begäran enligt 14, 15 eller 15 a § som framställts av centralmyndigheten i en annan medlemsstat, om begäran innehåller de behövliga uppgifter som avses i formuläret i bilagan till rambeslutet. Begäran ska framställas i elektronisk form, eller i annan skriftlig form om den inte har kunnat framställas elektroniskt.

17 §

17 §

*Svarets innehåll och form samt språk**Svarets innehåll och form samt språk*

Rättsregistercentralen ska i sitt svar till den centralmyndighet eller behöriga myndighet i en annan medlemsstat som har framställt begäran överföra de uppgifter som avses i 14 och 15 § i enlighet med formuläret i bilagan till rambeslutet.

Rättsregistercentralen ska i sitt svar till den centralmyndighet eller behöriga myndighet i en annan medlemsstat som har framställt begäran överföra de uppgifter som avses i 14, 15 och 15 a § i enlighet med formuläret i bilagan till rambeslutet.

18 §

18 §

*Määräajat**Määräajat*

Sådana uppgifter som avses i 15 § ska Rättsregistercentralen överföra till centralmyndigheten i den andra medlemsstaten inom 20 vardagar från den dag då begäran togs emot.

Sådana uppgifter som avses i 15 och 15 a § ska Rättsregistercentralen överföra till centralmyndigheten i den andra medlemsstaten inom 20 vardagar från den dag då begäran togs emot.

20 a §

Framställande av begäran för frivilligverksamhet

För skötsel av ett sådant uppdrag som avses i lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos frivilliga som deltar i verksamhet bland

barn (/) ska Rättsregistercentralen framställa en begäran till centralmyndigheten i en annan medlemsstat om utlämnande av registeruppgifter och tillhörande uppgifter, när Rättsregistercentralen har mottagit en begäran med den berörda personens samtycke om ett sådant straffregisterutdrag som avses i 6 a § i straffregisterlagen.

Om en begäran som avses i 1 mom. gäller en person för vars vidkommande det är känt att han eller hon som myndig har varit bosatt i någon annan medlemsstat och de registeruppgifter som gäller honom eller henne till denna del inte är tillgängliga på något annat sätt, ska Rättsregistercentralen framställa en begäran till centralmyndigheten i den medlemsstat där personen har varit bosatt om utlämnande av registeruppgifter och tillhörande uppgifter.

21 §

Begärans innehåll och form samt språk

Rättsregistercentralen ska framställa en begäran som avses i 19 eller 20 § till centralmyndigheten i en annan medlemsstat i enlighet med formuläret i bilagan till rambeslutet.

21 §

Begärans innehåll och form samt språk

Rättsregistercentralen ska framställa en begäran som avses i 19, 20 eller 20 a § till centralmyndigheten i en annan medlemsstat i enlighet med formuläret i bilagan till rambeslutet.

22 §

Begränsningar för användningen av uppgifterna

Registeruppgifter och tillhörande uppgifter som en annan medlemsstat har överfört på grundval av en begäran i enlighet med 19 § 1 mom. eller 20 § får användas endast vid det straffrättsliga förfarande eller för det ändamål för vilket uppgifterna begärdes, i enlighet med vad den medlemsstat som överförde uppgifterna har meddelat.

22 §

Begränsningar för användningen av uppgifterna

Registeruppgifter och tillhörande uppgifter som en annan medlemsstat har överfört på grundval av en begäran i enlighet med 19 § 1 mom. eller 20 eller 20 a § får användas endast vid det straffrättsliga förfarande eller för det ändamål för vilket uppgifterna begärdes, i enlighet med vad den medlemsstat som överförde uppgifterna har meddelat.

Denna lag träder i kraft den 20 .